

Досвід взаємодії державних органів країн світу з інститутами громадського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, протидії корупції, забезпечення електронного урядування

Країна	Законодавчі норми, практика та національні особливості взаємин між владою та громадянським суспільством
Австрія	<p>На законодавчому рівні взаємодія державних органів Республіки Австрія з інститутами громадянського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики регулюється низкою федеральних і земельних законодавчих актів. Зокрема, основними законами стосовно забезпечення електронного урядування є такі: E-Government-Gesetz ((закон про E-Government), Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz (закон про загальний адміністративний порядок), Zustellgesetz (закон про доставку) та Signaturgesetz (закон про підпис).</p> <p>E-Government-Gesetz, який є основою створення та функціонування в Австрії електронного урядування, набрав чинності в 2004 р. Він містить правову базу для необхідних інструментів E-Government та співпраці між окремими провайдерами E-Government. Основні принципи положень закону: вільний вибір між типами комунікацій для встановлення контакту з громадським урядуванням; гарантування безпеки та захисту даних шляхом створення відповідних технічних засобів, зокрема, «карти громадянина»; безпроблемний доступ для осіб з особливими потребами для того, щоб вони мали можливість отримувати інформацію та використовувати пропозиції громадського урядування.</p> <p>Законом регламентується низка норм. <u>Карта громадянина</u> є електронним пропуском до Інтернету. За її допомогою особа може бути ідентифікована у певному відомстві. Карта містить електронний підпис, завдяки якому можливим є підписувати запити чи угоди. Карта може бути застосована також і для приватних цілей для того, щоб гарантувати якомога надійнішу безпеку при здійсненні інтернет-транзакцій. Зазвичай, карта виглядає у формі чіпа, може використовуватися з мобільним телефоном в формі «електронного підпису». Карта громадянина містить електронний підпис, необхідні безпекові дані та функції. <u>Ідентифікаційний номер</u>. У зв'язку з жорстким захистом даних в Австрії, для ідентифікації персональних даних використовується не тільки число з Центрального облікового реєстру, але й окремо зашифрований та неповторюваний набір цифр, який складає ідентифікаційний номер. <u>Персональний зв'язок</u>. Персональний зв'язок забезпечує чіткий зв'язок карти громадянина з законним власником картки. Відомство реєстру ідентифікаційних номерів підтверджує шляхом власного електронного підпису, що власник картки ідентифікований. <u>Довіреність (повноваження)</u>. За допомогою картки громадянина особа може довірити іншій особі робити певні дії в певних, обмежених часовим та змістовним коридором. <u>Специфічні персональні дані</u>. Для забезпечення захисту даних ідентифікаційний код фізичної особи не може зберігатися в відомствах. Фізичні особи можуть бути ідентифіковані відомствами лише через специфічні персональні дані. Вони визначаються з ідентифікаційного коду відповідної особи. Їх визначення неповторюване. Для їх з'ясування необхідний ідентифікаційний код особи. Він може бути використаний для складання специфічних персональних даних тільки за участю відповідної особи шляхом застосування карти громадянина. <u>Центральний обліковий реєстр</u>. Центральний обліковий реєстр дає можливість використовувати ідентифікаційні коди. Додатковий реєстр. Всі фізичні особи, які не зареєстровані в Австрії, або юридичні особи, які не внесені в реєстр організацій або в Центральний реєстр об'єднань, можуть бути зареєстровані в додатковому реєстрі для того, щоб мати можливість брати участь в E-Government. <u>Реєстр стандартних документів</u>. В ньому зберігаються документи осіб та організацій (<i>дані про народження, громадянство, свідоцтва про реєстрацію підприємств тощо</i>). У багатьох випадків у компетентних відомств з'являється необхідність перевірити</p>

наявність тих чи інших документів. Відомчий підпис. Це електронний підпис на електронному документі, який засвідчує, що даний документ походить з певного відомства.

Закон про підпис регулює основи електронних підписів. При цьому розрізняються прості, просунуті (fortgeschrittenen) та кваліфіковані підписи. Картка громадянина містить кваліфікований підпис, який дорівнює, відповідно до закону, ручному підпису.

Закон про загальний адміністративний порядок регулює основи адміністративного порядку. У контексті E-Government важливим є параграф 13, який регламентує можливості прийому контактів між особами та відомствами. Також можлива електронна передача повідомлень через E-Mail або Online-формуляри. Відомство може також оприлюднити текст, з якого слідує, як та на які адреси може бути електронним шляхом передано певне оголошення, чи потрібно для цього електронний підпис, які передбачені формати електронного оголошення тощо. Письмові документи відомства у формі електронних документів повинні з 01.01.2011 мати відомчий підпис.

Закон про доставку регулює доставку документів, що передаються адміністративними органами. При цьому передбачено як підтвердження так й не підтвердження доставки.

Першим важливим місцем в австрійському сегменті Інтернету з питань електронних адрес відомств, карти громадянина та служб E-Government є Інтернетпортал HELP.gv.at. Він функціонує з 2001 року та пропонує Online-послуги по принципу «One-Stop». На ньому функціонують система електронного резервування термінів відвідувань, відповідним чином адаптовані інформаційні пропозиції для мобільних терміналів, інформація для різних специфічних груп населення (молодь, особи похилого віку) тощо. Портал побудований за принципом «відсутність бар'єрів», тому легко доступний особам з особливими потребами, молоді тощо. Навігація проста та наглядна. Зміст інформації впорядковано за алфавітом, а також скомплектовано за проблематикою. На веб-сайті компактно та широко представлена первинна інформація щодо служб E-Government. Через прямі зв'язки можна швидко знайти рішення власних проблем.

Особливо змістовним є пункт меню «Формуляри/Online-відомчі шляхи». На ньому знаходяться всі формуляри австрійських відомств. Багато з них можна завантажувати, заповнювати та відправляти поштою або через E-Mail до відповідного відомства. Багато формулярів можуть бути заповнені в електронному форматі, підписані та відправлені.

З 2009 року користувачі сайту MyHELP (www.myhelp.gv.at) мають можливість швидко та цілеспрямовано проглядати великий обсяг інформації, що міститься на HELP. Шляхом персоналізації (ідентифікація через картку громадянина та захищене одноразове введення деяких персональних даних – таких як місце проживання, стать, сімейний стан) MyHELP може надати необхідну інформацію більш предметно. Також, в MyHELP інтегрована функція Handy Signatur (електронний підпис через мобільний телефон), що значно спрощує користування.

Кваліфікований електронний підпис є найважливішим аспектом австрійського E-Government. Це є пара ключів-підписів, які використовують відправник та отримувач. З 2009 року австрійські громадяни можуть за власним вибором користуватися двома різними варіантами картки громадянина – стандартним (картка з чіпом) та т.зв. мобільним варіантом – підпис через мобільний телефон («Handy Signatur»).

Практична реалізація E-Government дозволяє реалізовувати такі функції: FinanzOnline (через сайт міністерства фінансів можливо в конфіденційному режимі здійснювати консультації з приводу уплати податків); запит в базу даних про наявність судимості; отримання грошової допомоги для студентів ВУЗів (e-Stipendium); користування базою нормативних документів (з 1997 року в Австрії існує окремий сайт – Правова інформаційна система країни), на якому знаходяться тексти всіх нормативно-правових актів країни. Підтриманням в актуальному стані RIS займається Відомство Федерального канцлера. Цієї системою можуть

	<p>користуватися всі бажаючі. Щоб засвідчити автентичність текстів, документи мають електронний підпис. Крім нормативно-правових актів Австрії, на RIS розміщені правові акти ЄС, федеральних земель); пошук місця роботи (проект «AMS Next Job» допомагає громадянам швидко та без витрат часу на бюрократичні процедури шукати нове місце роботи); користування банком брошур (зібрані публікації з різних тематик); послуги соціального страхування (містяться різноманітні формуляри, інформація про основи медичного страхування тощо).</p> <p>Для підприємств з 2010 року засновано портал послуг підприємствам, який дозволяє підприємцям активно користуватися можливостями E-Government. Згідно із законом про портал послуг підприємствам, кожне міністерство зобов'язано в межах власної компетенції залучатися до розбудови та експлуатації порталу шляхом розміщення інформації та підтримки трансакцій. Портал містить різноманітну інформацію для підприємств за проблематикою, оснащений ефективною пошуковою системою. На ньому розміщений каталог підприємств-постачальників продукції (послуг) та реалізована функція E-Shop, яка дозволяє заключати угоди купівлі-продажу (E-Procurement). Є можливість доступу до інформації про митні оформлення товарів через сайт міністерства фінансів .</p> <p>Значним кроком до підвищення ефективності урядування стало запровадження так званого електронного акту (ELAK), тобто переходу на без паперовий документообіг. Як показує практика, така форма E-Government скорочує майже на 15% час проходження документів. ELAK був вперше запроваджений в 2001 році у Федеральному міністерстві з європейських та міжнародних справ та Відомстві Федерального канцлера. Поступово він почав застосовуватися по всій країні. Для того, щоб E-Government успішно функціонував на всіх рівнях урядування, необхідно, щоб співробітники відомств мали відповідні навички в зазначеній сфері. З цією метою при Академії урядування Австрії організовані навчальні курси для співробітників різних міністерств і відомств, а також для працівників підприємств. Передбачені різні рівні навчання – для початківців та для тих, хто має досвід у сфері E-Government. У ході навчального процесу працівники відомств, федеральних земель і комун можуть значно поглибити свої знання з питань електронних інформаційних, комунікативних та трансакційних процесів, а також надбати практичного досвіду за різними сферами E-Government. Такі курси також можуть бути організовані спільно з організаціями в федеральних землях, комунах, містах та проведені безпосередньо на місцях.</p> <p>З метою забезпечення захисту ІКТ в Австрії в 2008 року за кооперації Відомства Федерального канцлера та австрійського Domain-регістра створено національний орган - Computer Emergency Response Team (CERT) та запроваджений його сайт. Через CERT.AT Австрія представлена в форумі Incident Response and Security Teams (FIRST), а також при Trusted Introducer (TI). Поряд з цим, в Австрії створений так званий Government-CERT. Його компетенція поширюється на сферу суспільного урядування по всій території Австрії. В рамках кооперації с національним CERT.AT обробляються актуальні с точки зору технічної безпеки попередження та повідомлення. GovCERT.AT є австрійським контактором для іноземних урядів та міжнародних організацій з питань ІКТ-безпеки, здійснює з ними обмін інформацією та попередженнями. Зокрема, в Австрії представлені такі інституції: European Government CERTs (EGC) Group; європейська агенція мереженої та інформаційної безпеки (ENISA); європейський форум з інформаційного обміну між країнами-членами ЄС.</p>
Бельгія	<p>Бельгійська держава має рамкові угоди з інститутами громадського суспільства (неурядовими організаціями) і ці угоди визначають цілі ініціатив та шляхи їхньої імплантації.</p> <p>Бельгія визнає ті неурядові організації, які надають всі необхідні гарантії, що субсидії, надані державою, будуть використані належним та ефективним чином. Пункт 10 закону від 25 травня 1999 р. щодо міжнародного співробітництва Бельгії та пункт 2 Королівського указу від 14 грудня 2005 визначають ці критерії. Зокрема, неурядова організація повинна бути заснованою у відповідності з законом від 27</p>

червня 1921 р. щодо некомерційних організацій або бути неприбутковою комерційною компанією у відповідності з законом від 13 квітня 1995 р.; мати основною ціллю своєї діяльності положення про співробітництво з метою розвитку; надати підтвердження про трьохрічний досвід роботи в рамках співробітництва для розвитку; мати плановий підхід та багаторічну програму що включає фінансовий план; бути незалежною; мати в керівництві більшість осіб, які є громадянами Бельгії та прозорий бухгалтерський облік.

Роль, яку відіграє громадянське суспільство, включаючи неурядові організації та медіа, є надзвичайно важливою для належного функціонування демократичного суспільства в Бельгії, а також захисту прав людини. Контролюючи державну діяльність, громадянське суспільство діє як необхідний контрбаланс державній владі. В якості прикладу взаємодії державних органів з громадянським суспільством МЗС Бельгії, як виконавчий орган державної влади, надає великого значення діалогу між представниками громадянського суспільства на національних та міжнародних рівнях. Міністр закордонних справ Бельгії щорічно зустрічається з неурядовими організаціями для обговорення поточних подій та міжнародних ініціатив країни. Департамент з прав людини МЗС Бельгії постійно зустрічається з неурядовими організаціями під час підготовки національних звітів до відповідних комітетів ООН. Значну роль у формуванні зовнішньоекономічної політики Бельгії відіграють чисельні галузеві об'єднання Бельгії. Зокрема, серед основних об'єднань слід відзначити:

FEV - федерація бельгійських підприємств виступає єдиною міжпрофесійною організацією роботодавців, які представляють підприємства трьох регіонів країни. Її учасники, головні галузеві федерації представляють підприємства, які активно працюють у ключових секторах промисловості та сфері послуг. Головними завданнями федерації є створення сприятливого підприємницького середовища; захист та просування інтересів підприємств на національному, європейському та міжнародному рівнях; сприяння координації дій усіх учасників підприємницького сектору. Федерація сприяє появі передових професій, їх взаємодоповнюваності, зокрема, у сфері послуг, промисловості та будівництві. Вона відкрита для співпраці з іноземними партнерами, організовує численні зустрічі та інформаційні форуми на національному та європейському і міжнародному рівнях, наприклад, Європейський бізнес-саміт. Сфера діяльності федерації включає аспекти економічної, соціальної, юридичної та податкової діяльності підприємств. FEV об'єднує 33 галузеві професійні федерації (дійсні члени), а також членів-кореспондентів та кандидатів на вступ. Це складає 30 000 підприємств, із них 25 000 - представники малого та середнього бізнесу. Кількість робітників представленого приватного сектора становить 1,5 млн. чоловік. Федерація представляє інтереси підприємств у 150 національних, європейських та міжнародних установах. Для ефективної комунікації зі своїми учасниками та широкою громадськістю федерація видає місячник *Forward*, тижневик *Infors*, готує брошури та інші формаційні повідомлення.

FEVIA - федерація харчової промисловості, об'єднує 90 підприємств та 24 професійні асоціації з усіх секторів харчової промисловості (кондитерські, хлібобулочні, молочні вироби, пивоварство, напої, м'ясні продукти, олія, переробка овочів, фруктів, заморожені продукти, ресторанний бізнес, тощо). Федерація виступає в ролі посередника між виробниками та соціо-економічним середовищем, в якому вони діють. Сфера діяльності сконцентрована навколо чотирьох пріоритетних питань: соціальний захист, навколишнє середовище, харчова політика, економіка та комунікація. Федерація надає своїм членам інформаційні та консалтингові послуги з цих питань.

ASSURALIA - професійний союз страхових підприємств, створений у 1920 році, об'єднує бельгійські та іноземні страхові підприємства, які працюють на національному ринку і становлять 95% зборів на різні види страхування. Союз визначає за головну ціль захист і сприяння професійним інтересам своїх учасників. Статутом визначено, що союз виконує представницьку, координаційну, інформаційну, статистичну та навчальну функції.

FEBIAC - бельгійська федерація автомобільної промисловості, представляє інтереси виробників та імпортерів колісних транспортних засобів (легкові автомобілі, вантажівки, мотоцикли, велосипеди) та їх підрядників. Федерація працює для створення оптимального і надійного підприємницького клімату в автомобільному секторі. З цією метою вона представляє інтереси своїх учасників у соціальних та політичних організаціях, які торкаються питань дорожньої безпеки, захисту довкілля, мобільності, економіки та оподаткування; проводить міжнародні виставки, здійснює маркетингові дослідження, виступає ініціатором створення професійних та освітніх мереж, тощо.

FEBELFIN - федерація фінансового сектору, об'єднує національні та іноземні банки, їх філіали, зареєстровані у Бельгії, біржові підприємства, державні кредитні організації. Виступає посередником між своїми членами та іншими сторонами (політиками, контрольними органами, іншими федераціями) як на національному, так і на європейському рівні, відслідковує світові тенденції та допомагає учасникам прийняти оптимальну стратегію. Інформує та консультує своїх учасників з юридичних, податкових, соціальних, та фінансових питань. У 2006 році була розроблена стратегія федерації, яка базується на трьох напрямках: розробка конкурентно ефективною та інноваційною програми для бельгійських банків, формування високопрофесійного персоналу, ведення прозорого та конструктивного діалогу з клієнтами та регулюючими органами.

FEDIS - федерація роздрібною торгівлі, об'єднує магазини різного розміру (від малих до супермаркетів, що збувають як харчові так і не харчові товари). Цей сектор забезпечує 11% ВВП, в ньому працюють 400 000 осіб. Федерація підтримує контакти з державними адміністраціями, профспілками, споживчими організаціями та ін., два рази на рік проводить кон'юнктурне дослідження сектору і публікує щорічний звіт діяльності.

Загалом, діяльність неурядових організацій (НУО) в Бельгії здійснюється як на мікро, так і на макрорівні. Метою НУО на макрорівні є сприяння в формуванні правової держави, лобіювання інтересів суспільства та окремих громадян, інформування громадян для забезпечення їх вираженого політичного вибору, забезпечення прозорості та звітності державних структур, моніторинг виконання міжнародних конвенцій та вимог власного законодавства тощо; економічної політики: інформування громадськості з різноманітних питань у сфері виробництва, зміцнення організацій, які захищають права робітників, споживачів тощо; міжнародного порядку: рівноправні торговельні відносини, складання угод із захисту навколишнього середовища, прав людини тощо.

Завдання НУО на макрорівні направлені на розвиток громадянського суспільства: зміцнення матеріально-ресурсної основи громадянського суспільства; зміцнення місцевих організацій, створення інститутів, які представляють і відстоюють інтереси НУО; формування ідеологічної основи громадянського суспільства (виховання почуття відповідальності за вирішення суспільних проблем, розуміння місця в процесах, що відбуваються в суспільстві та державі).

Функції НУО, які здійснюються на місцевому рівні, полягають в наступному: виконання конкретних задач на основі економічного та ефективного використання наявних ресурсів; мобілізація і підтримка ресурсів, необхідних для забезпечення діяльності; посередництво в конфліктних ситуаціях; захист інтересів членів організації; забезпечення зв'язків з групами з аналогічними інтересами; впровадження макрорівневої політики в практичні дії.

Важливим аспектом роботи НУО є їх роль як поля діяльності громадян, що можуть займатися безпосередньо наданням послуг, розвитком свого населеного пункту, інформаційною роботою, організаційною діяльністю тощо. Участь членів НУО може обмежуватися добровільними фінансовими пожертвуваннями, що можуть варіюватися від символічних пожертвувань до значних сум. Для багатьох громадян НУО служать найважливішим, іноді єдиним джерелом соціальної допомоги від добровольців, професіоналів чи інших людей, що знаходяться в подібній життєвій ситуації.

Наразі в ЄС та зокрема в Бельгії все більше НУО виступають в ролі складових громадянського суспільства та пропонують свою підтримку демократичній системі суспільства. НУО мають змогу робити значний внесок в розвиток демократії і суспільства також в країнах, що розвиваються. По-друге, НУО виконують важливу інформаційну функцію, яка полягає в оприлюдненні поглядів окремих груп суспільства (наприклад людей з фізичними вадами) або груп, які дотримуються визначених поглядів (захист навколишнього середовища). В цьому випадку НУО мають змогу донести до таких груп суспільства конкретну інформацію, минаючи недоступні для пересічного громадянина інформаційні канали. По-третє, функція сприяння впровадженню тактики дій ЄС. НУО через свої канали на локальному, регіональному, національному рівні мають змогу сприяти кращому розумінню та реалізації прийнятій ЄС тактиці суспільного розвитку. Наступна функція - сприяння при реалізації конкретних проектів. НУО здійснюють істотну допомогу при управлінні, моніторингу проектів, які фінансуються ЄС, і успішно виконують цю функцію. І нарешті, функція - сприяння Європейській інтеграції. Той факт, що НУО працюють в одному руслі з ЄС для досягнення загальної мети, дає ЄС можливість створення "європейської громадської думки", тобто сприяти втіленню у життя ідеї європейської інтеграції в практичному плані на рівні широких верств населення.

Реалізацію державної політики у сфері **інформатизації, розвитку технологій електронного урядування, загальними питаннями технічного захисту інформації та інформаційного простору** у Королівстві Бельгія займається Федеральна служба інформаційних технологій та комунікацій «FedIct».

З моменту створення організації у 2001 році, FedIct реалізувала ряд іноваційних проектів, серед яких найважливішими є запуск федерального електронного порталу надання державних послуг, впровадження електронного посвідчення особи (смарт-картки eID) та створення комплексних систем електронного документообігу державних структур (e-Justice, Tax-on-Web, Police-on-Web). FedIct також надає можливість інтеграції державного електронного документообігу з документообігом приватних компаній та організацій.

Портал Бельгії www.belgium.be позиціонується як державна служба, основний напрямок розвитку якої є впровадження в практику реального щоденного життя персональних смарт-карт eID, за якими можливий доступ до віртуальних сервісів надання державних послуг, здійснення інтерактивних операцій: управління власним рахунком у банку, сплата штрафів і т. д. Таким чином, в Бельгії даний портал виступає "єдиною точкою" надання державних послуг.

Бельгія є першою країною, яка здійснила повномасштабне впровадження смарт-карт eID. Проект «Електронні посвідчення особи» стартував в 2000 р. та у повному обсязі завершився у 2009 р. Смарт-карти eID є юридичними посвідченнями особи в Бельгії та країнах ЄС. Уряд Бельгії планує поступово замінити ряд інших карт для загальної ідентифікації і аутентифікації універсальними. Ці карти можуть прийти на зміну соціальним картам громадянина (SIS). У жовтні 2007 р. Бельгія розпочала випуск електронних посвідчень особи для дітей, які не досягли віку 12 років (Kids-ID). Крім класичних функцій eID, вони можуть забезпечити доступ до дитячих інтернет-чатів і номерів екстреного виклику, якщо дитина знаходиться в небезпеці.

З 2005 року в Бельгії реалізується проект «e-Justice», що дозволяє судам, іншим інститутам судової влади, суб'єктам правових відносин здійснювати електронний обмін документами або взаємодіяти за допомогою інтернет-технологій. Відповідно сервіси Tax-on-Web та Police-on-Web дозволяють автоматизувати процеси взаємодії державних органів (податкового та правоохоронного) з громадянами країни.

Згідно з інтернет-дослідженням щодо ефективності системи електронного урядування, проведеного на замовлення Єврокомісії, автоматизація бельгійського уряду вважається однією з кращих у ЄС. Згідно з рейтингом ООН щодо оцінки рівня розвитку електронного урядування у 2012 р., Бельгія посідає 24 місце у світі. Відповідно до щорічного рейтингу Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), що укладається неурядовою організацією Transparency International, Бельгія посідає 19 місце з 182 країн. Акцент на боротьбі з корупцією в

	<p>країні було зроблено наприкінці 1990-х років як наслідок низки гучних скандалів, які шкодили міжнародному іміджу країни. До розробки державної стратегії було залучено Інститут міжнародних досліджень в галузі кримінальної політики університету м.Гент та інші наукові центри. На початку 2000-х рр. було завершено основні реформи; боротьба з корупцією є одним із пріоритетів бельгійського уряду, що фіксується у Національному плані безпеки (останній на 2012-2015 рр.). У Кримінальному кодексі про корупцію йдеться у розділі «Злочини та правопорушення проти громадського порядку», але саме слово «корупція» не згадується, мова йде про розкрадання, привласнення, хабарництво, здирицтво, суміщення інтересів тощо. Боротьба з корупцією включає як репресивну, так і профілактичну стратегію у формі роз'яснень, інформування про наслідки та шляхи уникнення тощо.</p> <p>Відповідальним державним органом є Центральне управління по боротьбі з корупцією (ЦУБК) при федеральній поліції, яке було сформовано у нинішньому вигляді на початку 2000-х років; воно співпрацює з громадськими та неурядовими, у тому числі міжнародними (Transparency International) організаціями. ЦУБК є першою інстанцією, яка займається розслідуванням повідомлень про факти корупції, що надходять від НУО або ЗМІ. Загалом питання боротьби з корупцією в Бельгії розпорошене між різними інстанціями. Окрім ЦУБК, Служба з кримінальної політики при Мініюсті займається питаннями застосування законодавства, Управління адміністративної етики та деонтології при Федеральній державній службі контролю за бюджетом та управлінням є консультативним органом, що концентрується на превентивних аспектах. З метою кращої взаємодії між причетними сторонами, відповідно до рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку, у 2005 р. створено Міжвідомчу робочу групу по боротьбі з корупцією за участю представників судових інстанції та прокуратури.</p>
Болгарія	<p>Основними законодавчими актами, які регулюють функціонування інститутів громадянського суспільства в Болгарії, є Конституція (1991 р.), якою гарантується право громадян організовуватись в асоціації, рухи, товариства та інші громадські організації (громадяни можуть брати участь в політичному процесі через вибори, консультації з законодавчим органом і участь в організаціях громадянського суспільства або ЗМІ), та Закон про неприбуткові організації (2001 р.), яким запроваджується поняття товариства та фундації, які відрізняються відповідно наявністю чи відсутністю в них членства, і два типи організацій, „які діють в інтересах своїх членів або ж суспільства”. Сфера їх діяльності - політична, просвітня, правозахисна, релігійна, торгівельна. Даним законодавчим актом регулюється діяльність власне неурядових організацій (НУО).</p> <p>Функціонування культурно-просвітніх центрів, політичних партій, релігійних об'єднань та профспілок регулюється відповідно Законами про культурно-просвітні центри (2006 р.), про політичні партії (2005 р.), про віросповідання (2002 р.) та Трудовим кодексом (1987 р.). В РБ існує порівняно простий і стабільний порядок реєстрації та оподаткування товариств та фундацій. Реєстрація здійснюється в суді, а для НУО, „які діють в інтересах суспільства”, вона проходить і в Міністерстві юстиції. Такі НУО звільняються від прямого оподаткування. Також їм дозволяється займатись прибутковою діяльністю у випадку якщо їх діяльність не суперечить меті їх створення, а проекти оподатковуються окремо.</p> <p>З часу започаткування демократичних перетворень в Болгарії з'явилося багато організацій громадянського суспільства як на місцевому, так і загальнонаціональному рівнях. Наприкінці 2011 р. в Центральному реєстрі Міністерства юстиції РБ фігурувало 9 137 НУО, „які діють в інтересах суспільства”, що на 10% більше аніж у 2010 р. 86% є товариствами, 14% - фундаціями, 0,5% - філіями закордонних НУО. Сфери їх діяльності: соціальна (охорона здоров'я, освіта, суспільні роботи); правозахисна (права людини, меншин, гендерна політика, релігія); реалізація державної політики і лобістської діяльності (зі зростанням інтересу до проблем охорони довкілля), бізнесова і спортивна. Реально активними залишаються від 1 000 до 2 000 НУО.</p>

Залучення громадськості до формування і реалізації державної політики

Зі вступом Болгарії до ЄС (у 2007 р.) позиції громадянського суспільства в Уряді РБ посилились, оскільки залучення зацікавлених осіб до вироблення і реалізації державного управління як правило є умовою отримання фінансування ЄС, зокрема, що стосується коштів з Європейських структурних фондів. У 2011 р., вперше за дев'ять років, НУО, які діють у сфері захисту довкілля, спромоглися провести національну конференцію, яка виробила пропозиції для урядового документу, що покриватиме період до 2020 р. Профспілки і організації роботодавців продовжують активний діалог з урядом з фінансових і економічних питань.

На даному етапі Уряд РБ працює над створенням реєстру лобістів і лобістських організацій на кшталт Загального прозорого реєстру (Joint Transparency Register), який існує в інших країнах ЄС та Європарламенті.

При Міністерстві юстиції Болгарії функціонує Громадська рада – консультативний орган, який складається з представників НУО і професійних організацій суддів. В середині 2011 р. Громадській раді була відведена основна роль у реформуванні судової системи шляхом вироблення пропонованих змін до Конституції.

В Болгарії існує значна кількість недержавних політологічних центрів, які надають державним інституціям свої експертні оцінки та приймають участь у формуванні і реалізації державного управління. Серед таких: Інститут сучасної політики, який спеціалізується на покращенні функціонування Парламенту з точки зору дотримання прав людини; Центр дослідження демократії, який зосереджується на висвітленні проблем у подоланні корупції і на проведенні реформ у судовій системі; Інститут ринкової економіки, сфера інтересу якого - бюджетні реформи і мароекономіка.

За активної участі болгарських НУО низкою урядових інституцій РБ було розроблено декілька основних документів у сфері розвитку інститутів громадянського суспільства і проведення комплексу реформ в РБ. Так, під егідою Міністра з управління європейськими фондами розроблено “Стратегію підтримки розвитку громадських організацій Болгарії на період 2012-2015 рр.”, а також проект документу, яким регулюється механізм фінансування громадянського сектору, зокрема за рахунок позабюджетних коштів – оперативних програм Структурного фонду ЄС, фінансового механізму Європейського економічного простору (ЄІП), Швейцарської програми за співпрацю і партнерство з США. Міністерством фінансів РБ, за активної участі болгарських НУО, підготовлено проект “Національної програми реформ РБ на період 2012-2020 рр.”.

НУО і профспілки відіграють важливу роль у розвитку болгарських ЗМІ. Серед найбільш важливих організацій журналістів – Медійна коаліція і Асоціація „Громадський форум за свободу слова”. Серед НУО, що діють у сфері журналістики - Центр медійного розвитку, який надає журналістам юридичні консультації і можливість стажування.

Участь громадськості у подоланні корупції

Одним з прикладів участі болгарських НУО в подоланні корупції є антикорупційна діяльність болгарського Центру дослідження демократії, який проводить регулярні дослідження у цій сфері. У 2011 р. дані Центру слугували підставою для Єврокомісії і Європарламенту для висловлення занепокоєння збільшенням у судах РБ кількості виправдовувальних вироків стосовно високопоставлених чиновників, які проходять за антикорупційними справами.

Забезпечення електронного урядування

У 2002 р. рішенням Уряду РБ була прийнята “Стратегія електронного уряду” і створено Міжвідомчу раду з координації діяльності з покращення адміністративних послуг і створення електронного уряду. У березні 2010 р. Урядом РБ була розроблена “Концепція електронного уряду РБ на 2010-2015 рр.”. Вона слугувала основою для підготовки нової “Загальної стратегії електронного управління в РБ на 2011-2015 рр.”, якою окреслюються організаційні, інформаційні і технологічні аспекти електронного управління. У квітні 2012 р. Президентом РБ Р.Плевнелієвим було оголошено про запуск в Болгарії у березні 2013 р. системи електронного уряду. В якості відповідального визначено Міністерство транспорту, інформаційних

	<p>технологій і звязку РБ. Згідно з задумом, на першому етапі електронне урядування як пілотний проект буде запущено в м. Софії, де, як вважається, існує найбільше споживачів відповідних послуг. Адміністративні органи зможуть обмінюватися інформацією з 30 публічних реєстрів, у т.ч. у сфері торгівлі та нерухомості. Наразі тривають тендери з визначення виконавця з числа болгарських та закордонних компаній. Обсяг замовлення - 15 млн. левів (10 млн.дол.США)</p> <p>Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що в Болгарії взаємодія між державними органами і інститутами громадянського базується на основі достатньо розробленої нормативної бази і відбувається на досить високому рівні, стимулом для чого стало набуття країною членства в ЄС у 2007 р.</p>
<p>Велика Британія</p>	<p>У Великій Британії сфера діяльності інститутів громадянського суспільства регулюється, насамперед, наступними нормативно-правовими актами: Charities Acts 1992 and 2011; Companies Act 2006; Trustee Acts 1925 and 2000; Industrial and Provident Societies Acts 1965 and 2002; Finance Acts 2010 and 2011; Corporation Tax Act 2010; Income Tax Act 2007; Equality Act 2010; Human Rights Act 1998.</p> <p>Розрізняють чотири первинних форми неурядових організацій, а саме: громадські об'єднання з обмеженою відповідальністю (Companies limited by guarantee); громадські об'єднання без статусу юридичної особи (Unincorporated associations); трасти (Trusts); профспілки (Industrial and provident societies). Усі категорії можна класифікувати як благодійні організації (Charities), які, відповідно, підпадають під сферу контролю Комісії з питань благодійної діяльності (The Charity Commission for England and Wales), що має статус Державного департаменту.</p>
<p>Данія</p>	<p><i>Механізми залучення інститутів громадянського суспільства до формування та реалізації державної політики Данії</i></p> <p>На зразок інших західних демократій, політична система Данії є представницькою демократією, у якій спільні рішення приймаються парламентом країни, який, як правило, раз на чотири роки обирається всенародним голосуванням. Відповідно до положень Конституції Данії (у редакції 1953 року), саме парламентські вибори є надійним механізмом забезпечення підзвітності парламенту та уряду країни громадянам Данії.</p> <p>Характерними рисами датської моделі демократичного врядування є наявність консолідованого та добре функціонуючого уряду, а також чіткої системи консенсусного прийняття важливих політичних рішень за рахунок забезпечення їхньої широкої підтримки як різними політичними силами, так й суспільством.</p> <p>Важливими елементами існуючої в Данії системи стримування та противаг у відносинах між суспільством та державою є закріплені у Конституції принципи рівності усіх перед законом та гарантування фундаментальних свобод людини і громадянина, у тому числі у частині створення об'єднань, спілок тощо (параграф 78). У цьому зв'язку окрім Конституції інших законодавчих актів, що регламентують участь громадян у процесі прийняття законодавства у різних сферах суспільного життя, немає. Основний закон гарантує можливість кожному громадянину або організації брати участь у засіданнях профільних комітетів Фолькетінгу Данії (за винятком засідань Комітету з питань зовнішньої політики, що проходять у закритому режимі), направляти свої запитання на адресу керівництва міністерства та депутата парламенту тощо. Це стосується й участі громадян та представників громадських організацій у процесі ухвалення рішень на місцевому рівні.</p> <p>Дедалі частіше роль трибуни, на якій відбувається дискусія з важливих питань зовнішньої та внутрішньої політики Данії, виконують ЗМІ (свобода мас-медіа гарантована парагр. 77 Конституції).</p> <p><i>Протидія корупції</i></p> <p>Кримінальний кодекс Данії (параграфи 122, 144, 299, 304) є основним нормативно-правовим актом, що регулює правовідносини у сфері запобігання проявам корупції та хабарництва. Незважаючи на те, що у документі немає визначення поняття «корупція», передбачається кримінальна відповідальність за хабарництво,</p>

розкрадання, шахрайство, зловживання владою, службовий підлог.

Важливу роль у запобіганні проявам корупції відіграють **громадські та приватні антикорупційні ініціативи** запроваджені низкою вказаних нижче датських установ.

Агентство міжнародного розвитку Данії (Danida) прийняло т.зв. політику нульової толерантності, відповідно до якої антикорупційні положення включаються до всіх урядових угод про надання Данією допомоги з розвитку, контрактів з компаніями, що залучаються до цієї діяльності, кредитних проектів, а також до угод, що укладаються з датськими НУО. Окрім цього, Агентством затверджений План дій щодо боротьби з корупцією, а також запроваджена «гаряча лінія» для повідомлення про докази або підозру у неналежному використанні фондів Агентства. 18 січня 2012 р. Міністр міжнародного розвитку Данії К.Ф.Бах провів прес-конференцію, присвячену виявленню фактам нецільового використання коштів, які виділяються датською стороною на потреби розвитку інших країн. Причиною виникнення скандалу навколо використання коштів з фонду технічної допомоги третім країнам стало оприлюднення місцевими ЗМІ інформації про направлення МЗС Данії до Національної аудиторської палати матеріалів щодо завершення розслідування 111 випадків зловживань за період з 1 січня 2010 року по 31 грудня 2011 року. Варто відзначити, що 17 січня у ЗМІ також з'явилася інформація про виявлення факту порушення фінансової дисципліни Інститутом прав людини, з яким тісно співпрацює МЗС Данії. Зокрема, з посиланням на аудиторську компанію „Пріс Вотерхаус Куперз”, місцеві мас-медіа вказували на умисне корегування Інститутом бухгалтерської звітності для приховування близько 3 млн. дат. крон (500 тис. дол. США) нецільових витрат бюджетних коштів у 1997-2008 роках. У цьому зв'язку саме Міністр міжнародного розвитку Данії К.Ф.Бах висловив бажання якомога швидше почути від керівництва Інституту пояснення з приводу оприлюднення цієї інформації. Згадані події викликали широкий резонанс у датському суспільстві та політикумі, адже Данія продовжує позиціонувати себе як одна з найменш корумпованих країн світу (друге місце за даними «Трансперенсі Інтернешнл»).

Датське агентство з питань експорту та кредитування. Особи, які вступають у правовідносини з Агентством, повинні підписати декларацію встановленої форми із зобов'язанням не вчиняти корупційних дій, а у випадку вчинення – відшкодувати Агентству завдані збитки.

Антикорупційна стратегія *Торговельної палати Данії* зосереджується на наданні датським компаніям допомоги у їхній міжнародній діяльності. Компанії, що працюють на іноземних ринках, забезпечуються широким спектром консультативних послуг та антикорупційних засобів, включаючи допомогу для встановлення та протидії корупції на всіх рівнях: від повсякденних ділових операцій до питань, які відносяться до компетенції місцевих органів влади. Ця стратегія включає також заходи, пов'язані із забезпеченням позитивного іміджу датських компаній за кордоном. Як і низка інших установ, Торговельна палата дотримується політики нульової толерантності, встановлюючи прозорі правила протистояння викликам корупції для співробітників Палати.

Датський фонд індустріалізації країн, що розвиваються, який покликаний забезпечувати економічну активність цих країн, включає антикорупційні положення до всіх угод, що укладаються з Фондом.

Конфедерація датських профспілок опублікувала спеціальний антикорупційний статут, який є обов'язковим для виконання всіма членами Конфедерації.

Взаємодія у сфері забезпечення електронного урядування

Розвитку взаємодії з громадянським суспільством відводиться важливе місце у програмі діяльності нинішнього лівоцентристського уряду Данії. Зокрема, підкреслюється невідкладність реалізації низки ініціатив, що сприятимуть удосконаленню діалогу між громадянами та владою, покращенню якості законодавства та розширення кола можливостей з моніторингу урядової діяльності. У цьому зв'язку ключове значення відводиться імплементації *Стратегії розвитку електронного урядування на 2011-2015 роки*, якою передбачається реалізація 60 ініціатив у 9 сферах телекомунікації.

	<p>Основними цілями реалізації Стратегії є: припинення паперового документообігу та листування в органах державної влади та місцевого самоврядування (передбачається, що кожний громадянин Данії матиме цифрову поштову скриньку, на яку будуть відправлятися офіційні повідомлення органів державної влади); допомога компаніям в отриманні вищих показників зростання (органи державної влади забезпечуватимуть онлайн комунікацію з компаніями. З 2013 року усі послуги і офіційні платежі здійснюватимуться в режимі реального часу); забезпечення «технологіями добробуту» шкіл, лікарень, домів пристарілих (школам надаватимуться субсидії для закупівлі освітніх програм, які можуть встановлюватися на мобільний телефон. З 2013 року діятиме загальна база даних про пацієнтів, доступ до якої матимуть усі лікарі та заклади охорони здоров'я); тісніша співпраця у цифруванні органів державної влади (з листопада 2014 року співробітники органів державної влади матимуть такий рівень безпеки мобільного зв'язку, що дозволить вільний обмін електронними повідомленнями з поточних питань діяльності міністерств і відомств). Очікується, що завдяки здійсненим заходам, у 2015 році 80 % комунікації між органами державної влади і місцевого самоврядування з одного боку та громадянами з іншого, здійснюватиметься в режимі реального часу. Це, у свою чергу, сприятиме суттєвому покращенню рівня надання послуг органами державної влади, підвищить ефективність функціонування системи (у тому числі за рахунок упередження створення передумов для вчинення корупційних дій) та використання фінансових ресурсів.</p> <p>Робочим органом, що відповідає за реалізацію Стратегії, є <i>Керуючий комітет з міжвідомчої координації</i>, до складу якого входять високі посадові особи центральних органів виконавчої влади та представники муніципалітетів (Національна асоціація місцевих влад) і регіонів (Національна асоціація місцевих рад). Саме через останніх здійснюється громадський контроль за процесом удосконалення системи електронного урядування, адже більшість видів послуг, за якими звертаються громадяни до держави (соціальні виплати, догляд за дітьми та людьми похилого віку, охорона здоров'я, пошук роботи, оподаткування, задоволення культурних потреб, питання захисту навколишнього природного середовища та планування забудови тощо), надається на місцях.</p>
Естонія	<p>Уряд і Парламент Естонії приділяють велике значення боротьбі з корупцією в естонському суспільстві. Засоби боротьби з корупцією підрозділяються на дві категорії – попереджувальні або м'які методи, і реакційні або тверді методи. До числа м'яких методів відносяться, наприклад, навчання, кадрова політика (напр. ротація) і організаційно-культурний розвиток, а також певні механізми контролю. До числа твердих методів можна віднести закони та покарання.</p> <p>З метою боротьби з корупцією в Естонії проводиться широкомасштабна постійна робота, зокрема, розроблено телевізійні та радіопередачі, проводяться соціальні кампанії, навчальні курси, поширюється інформація для громадськості, розробляються правові акти, здійснюється дослідження корупційних явищ, випускаються інформаційні буклети, доповнення до законів тощо. У цьому сенсі Законодавство Естонії, що регулює антикорупційну діяльність, схоже з прийнятим законодавством більшості держав Західної Європи.</p> <p>Чіткої позиції, який з методів боротьби проти корупції є самим результативним, на думку естонської сторони, не існує: однакові методи не спрацьовують для різних ментальностей. У той же час загальновідомо, що свобода засобів масової інформації, доступність необхідної інформації тощо є передумовами для зниження корупції.</p> <p>У 2003 році почала працювати спеціальна антикорупційна комісія міністрів у складі міністра юстиції, міністра внутрішніх справ, міністра фінансів, міністра економіки та комунікацій і державний секретар. Метою комісії була розробка антикорупційної стратегії «Чесна держава», організація її впровадження та нагляд. З метою розробки Антикорупційної стратегії „Чесна держава” 13 травня 2003 року рішенням Уряду Естонської Республіки була створена Антикорупційна комісія, до складу якої увійшли міністри юстиції, внутрішніх справ, фінансів, економіки і комунікацій, а</p>

також Державний секретар ЕР.

27 січня 1999 року Рійгікогу (Парламентом) ЕР був ухвалений Закон ЕР „Щодо боротьби з корупцією”. Правові норми ЕР щодо боротьби з корупцією містяться також у таких нормативно-правових актах: Закон ЕР про публічну службу; Закон ЕР про публічну інформацію; Закон ЕР про партії; Пенітенціарний кодекс ЕР; Закон ЕР про боротьбу з корупцією; Кримінально-процесуальний кодекс ЕР; Закон ЕР про державне мито; Закон ЕР про державне майно; Закон ЕР про відповідальність держави; Деліктно-процесуальний кодекс ЕР.

Функції боротьби з корупцією покладені на **Префектури поліції**, коли йдеться про порушників, працюючих в органах самоврядування, а також у приватних підприємствах та некомерційних організаціях; на **Поліцію безпеки**, коли йдеться про вищих державних чиновників (президент, члени парламенту, міністри, судді, прокурори, тощо), на **Державну прокуратуру**, коли йдеться про фахівців, працюючих у правоохоронних органах. Питання боротьби з корупцією в ЕР належить також до компетенції Центру дослідження корупції при Інституті Яана Тиніссона та Центру етики Тартуського Університету.

З метою застосування Закону ЕР „Щодо боротьби з корупцією”, у Парламенті ЕР утворена Спеціальна комісія. Комісія здійснює перевірку достовірності та зберігання декларацій про доходи наступних посадових осіб: членів Парламенту, Президента Республіки, членів Уряду Республіки, голів й членів Державного суду, голів й членів Ради Банку Естонії, Президента Банку Естонії, Командуючого силами оборони, Державного контролера, Канцлера юстиції, послів, Генерального прокурора й державних прокурорів, голів окружних судів, голів адміністративних, повітових і міських судів, а також членів органів нагляду за публічно-правовими особами. Спеціальна комісія перевіряє правильність даних, представлених у деклараціях про доходи. Одночасно її завданням є нагляд за обмеженнями для членів Парламенту місць роботи й діяльності. Комісія інформує як Парламент, так і громадськість про результативність застосування Закону про боротьбу з корупцією.

Спеціальна комісія перевіряє підозри в корупції. Кожний, у кого є підозри в корупції відносно посадових осіб, може звернутися до відповідної особи або представити письмове обґрунтоване клопотання. При виявленні ознак злочину або адміністративного порушення, Комісія передає матеріали слідчій установі. Комісії можуть представлятися пропозиції по внесенню змін і доповнень до законодавчих актів ЕР.

Естонія як країна-член ЄС у боротьбі з корупцією користується наступними міжнародними конвенціями: Карно-правовою конвенцією Ради Європи з боротьби з корупцією; Конвенцією ООН проти корупції; Суспільно-правовою конвенцією Ради Європи про боротьбу з корупцією; Конвенцією про боротьбу проти корупції серед чиновників Європейського Співтовариства та функціонерів країн-членів Європейського Союзу; Конвенцією з боротьби із хабарництвом іноземних державних чиновників під час здійснення ними міжнародних угод. Одним з найбільш ефективних органів боротьби з корупцією на міжнародному рівні вважається ОЕСР, а саме її Робоча група з боротьби з хабарами, метою якої є забезпечення таких умов, щоб хабарник не залишився безкарним в одній державі, якщо в сусідній державі покарання більш суворі. Також їх функцією є відстеження ситуації з дотриманням у всіх державах-членах однакових вимог щодо чиновників.

Відповідальність за корупційні дії встановлена Законом про боротьбу з корупцією: «Посадові особи, що зробили корупційні дії або одержали незаконну винагороду або вступили у відносини, що створюють умови для корупції, або обмеження, що порушили заміщення робочих місць, діяльність або здійснення дій, або не представили у встановлений термін декларацію про майно, зобов'язання та доходи, або представили в декларації неповні або помилкові дані, притягаються до відповідальності у встановленому законом порядку. Керівники установ і посадові особи, на яких покладені обов'язки охоронців декларації, несуть за невиконання або неналежне виконання зазначених обов'язків, а також за незаконне розголошення змісту декларацій дисциплінарну, адміністративну або кримінальну

	<p>відповідальність».</p> <p>До кола суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення відносяться державні або муніципальні чиновники, що посідають зазначене службове становище (службове становище - це передбачені посадою права посадової особи приймати рішення, обов'язкові для виконання іншими особами, робити дії, брати участь у прийнятті рішень по приватизації, відчуженню або передачі в користування державного або муніципального майна, а також зобов'язання виконувати свої службові обов'язки чесно й правомірно), а також позаштатний службовець, виконуючий обов'язки названого чиновника. Посадовими особами за змістом Закону вважаються керівники повітових та міських муніципальних установ і керівники підвідомчих їм установ, якщо повітовими й міськими зборами прийняте відповідне рішення. Посадовими особами вважаються члени правлінь некомерційних об'єднань, заснованих державою, місцевими самоврядування або публічно-правовими юридичними особами, які мають участь у названих некомерційних об'єднаннях, або якщо це передбачено законом, що регулює діяльність некомерційних об'єднань, або їхніми уставами, або якщо таке рішення прийняте компетентними керівними органами некомерційних об'єднань.</p>
<p>Іспанія</p>	<p>В Іспанії з 2005 року існує ініціатива щодо створення та впровадження проекту «Відкритого Уряду», який має сприяти взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства на всіх рівнях.</p> <p>Першим кроком на цьому шляху стало прийняття Закону «Про повторне використання інформації державного сектору» № 37/2007 від 16 листопада 2007 р. Цей закон спрямований на базове врегулювання правового режиму повторного використання даних, що обробляються та зберігаються органами державного сектору. На підставі цього закону був створений урядовий проект «Aporta», мета якого полягає у використанні та наданні громадськості публічної інформації. Так, було запроваджено національний портал Datos.gob.es es, який організує та управляє Каталогом публічної інформації центральних державних органів влади.</p> <p>Водночас, слід зазначити, що на національному рівні Іспанія лише розпочинає реалізацію зазначеного проекту, а більш активна взаємодія з інститутами громадянського суспільства відбувається з регіональними (автономними) урядами Іспанії. Піонерними на автономному рівні в Іспанії є проекти «Відкритого Уряду» в Каталонії, Наваррі, Кастиля і Леоні та Країні Басків (проекти Irekia4 і Open Data Euskadi 5). Зокрема, до Плану проекту «Відкритого Уряду» автономії Кастиля і Леон Королівства Іспанія на 2012 рік було включено такі заходи: 8 березня – затвердження Угоди № 17/2012 автономії Кастиля і Леону, якою вводиться в дію Зразок Відкритого Уряду Кастиля і Леону; 12 березня – увести в дію Блог Відкритого Уряду на офіційному веб-сайті автономії; 12 березня – увести в дію пілотний проект закону про стимуляцію створення підприємств в Кастиля і Леоні та розмістити на сайт для громадського обговорення та внесення змін; до 9 квітня – запровадити Портал Open Data для користування громадянами та підприємствами; до 9 червня – опублікувати інформацію щодо прозорості дій Уряду автономії відповідно до вимог організації «Transparencia Internacional»; до 9 червня громадяни вже зможуть брати участь у розробці проектів законів автономії, планів, програм, стратегій та громадських ініціатив на благо автономії; останні 4 місяці року - забезпечити участь Уряду в найбільших соціальних мережах. Більшість з цих заходів за підсумками року має бути виконано.</p>
<p>Кіпр</p>	<p>Заслуговує на увагу досвід Кіпру у сфері взаємодії державних органів з інститутами громадянського суспільства та залучення громадськості до протидії корупції. Зокрема, згідно з рекомендацією «Групи держав проти корупції» (GRECO), створеної в рамках Ради Європи, у 2003 р. на Кіпрі був утворений «Координаційний орган проти корупції», який очолює Генеральний Прокурор Республіки Кіпр, з метою обговорення питань антикорупційної політики та організації відповідних навчальних семінарів.</p>

	<p>До складу цього органу, засідання якого проводяться 4-6 разів на рік, входять представники державних органів, компетентних у сфері боротьби з корупцією, а також громадськості та приватного сектору. При цьому він є не лише дорадчим органом, але й має мандат розробляти спільну антикорупційну стратегію для громадського управління.</p>
<p>Литва</p>	<p>7 лютого 2012 р. в рамках реалізації міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» Уряд Литви затвердив Програму вдосконалення державного управління на 2012-2020 рр., яка має на меті забезпечити відкритість для громадського суспільства процесів державного управління і заохочувати громадськість до активної участі в них. У програмі викладені конкретні цілі для реалізації цієї мети, спрямовані на поліпшення доступу до інформації, підвищення доступності послуг для населення в інтернеті, сприяння залученню громадськості до законотворчих процесів, а також до підвищення якості послуг, що надаються населенню органами державної влади. Відповідно до Програми, Литва протягом 2012-2020 років зобов'язується розвивати відкриті ініціативи Уряду у таких сферах: Забезпечення високого рівня підзвітності органів державного управління перед громадськістю шляхом опублікування інформації щодо законотворчої та оперативної діяльності влади, яка має значення для громадянського суспільства. Будуть вжиті зусилля для забезпечення якості донесення цієї інформації до громадськості (тобто вона має бути ясною за змістом і прийнятною за формою). При здійсненні зазначених цілей будуть активно використовуватися можливості нових інформаційних технологій. Для реалізації зазначеної ініціативи в Канцелярії Уряду Литовської Республіки діє Відділ громадян та відкритого уряду Департаменту комунікації, який забезпечує щоденний прийом для пересічних громадян, представників бізнесу, неурядових організацій тощо, розглядаючи їхні скарги, пропозиції, вирішуючи їхні проблеми, надаючи консультації та необхідну інформацію тощо. Аналогічні консультативні пункти діють у кожному з міністерств Литви. Один раз на тиждень консультації проводяться одним з Міністрів Уряду ЛР.</p> <p><i>Участь громадськості у процесах державного управління</i></p> <p>Вживаються різноманітні заходи, включаючи систему Електронний Уряд (е-Уряд), для забезпечення сприятливих умов і можливостей, спрямованих на більш активне залучення громадськості до процесів державного управління. Громадськість має знати можливості щодо участі у процесах державного управління, вона має залучатися до консультацій з питань опрацювання проєктів законів, а також до вирішення питань та проблем, важливих як для Уряду, так і для громадськості. Для реалізації цього завдання Уряд створив сайт Громадських консультацій, на якому розміщені теми для обговорення. Кожне міністерство Литви має на своєму сайті розділ, на якому розміщено інформацію про діяльність щодо відповідних законодавчих ініціатив та поточних питань, над якими працює міністерство і які можуть бути цікавими для громадянського суспільства. Міністерства розсилають запити до недержавних інституцій, неурядових організацій, наукових закладів, бізнес-структур, окремих громадян тощо (відповідно до питання, що розглядається) з пропозиціями взяти участь в громадських консультаціях і надати свої зауваження та пропозиції. За результатами таких громадських обговорень Урядом готується доповідь, в якій відображено участь громадянського суспільства у вирішенні того чи іншого питання з конкретною інформацією, які пропозиції, що були надані структурами громадянського суспільства, враховані у діяльності Уряду і в законодавчому акті.</p> <p><i>Розвиток електронних послуг</i></p> <p>Громадянське суспільство має мати легкий доступ як до інформації, якою володіють органи державного управління, так і до послуг, що надаються цими органами. Щоб зробити ці послуги більш легкодоступними і наближеними до потреб громадськості, мають бути збільшені можливості щодо отримання цих послуг для громадянського суспільства в електронному вигляді. Потрібно використовувати сучасні технології (широкополосний інтернет, електронна пошта) для покращення якості та доступності</p>

	<p>послуг. З метою реалізації зазначеної ініціативи створені так звані Електронні ворота влади (www.evaldzia.lt), завдяки яким фізичні та юридичні особи можуть отримати певний перелік послуг через інтернет (www.epaslaugos.lt). З метою покращення надання електронних послуг в Литві діє принцип Єдиного вікна, який полягає в тому, що людина, звертаючись до державної установи з метою отримання конкретної послуги, може не здійснювати збір довідок, необхідних для розгляду цього питання. Зазначену функцію здійснює в електронному вигляді сама державна установа. Рівень переведення державних послуг в електронну площину щорічно зростає в Литві. У порівнянні з 2010 роком, коли електронні послуги населенню досягли 78,1%, у 2011 році він вже мав показник 81,2%.</p> <p>Додатковими інструментами для реалізації міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд», що забезпечуватимуть більш відкрите та прозоре державне управління, є Національна програма боротьби з корупцією на 2011-2014 роки і Програма розвитку литовського інформаційного суспільства на 2011-2019 роки.</p> <p>З метою удосконалення засобів боротьби з корупцією та залучення до цього процесу громадянського суспільства, на сайтах державних установ Литви надано перелік контактів (телефонні номери і електронні адреси), за якими може надходити в анонімному режимі інформація про випадки корупції. Крім того, у Міністерстві внутрішніх справ створено окремий відділ «Попередження корупції», який працює безпосередньо з громадянським суспільством з проблеми ліквідації корупції.</p>
<p>Нідерланди</p>	<p>За оцінками міжнародних неурядових організацій, уряд Королівства Нідерланди домогся значного прогресу у сфері відкритого урядування, зосередивши увагу на кількох ключових аспектах цієї концепції. Зусилля уряду спрямовані на поліпшення громадських послуг і використання можливостей, що виникають у зв'язку з відкриттям урядових даних, для підвищення рівня надання громадських послуг та економічного зростання. Крім того, уряд Нідерландів постійно вживає заходів щодо забезпечення прозорості своєї діяльності.</p> <p>У Королівстві Нідерланди розроблено проект Плану дій, що включає у себе низку заходів та принципів по підвищенню рівня відкритого урядування. Крім того, в рамках цього Плану дій пропонується внести зміни до Закону Нідерландів про публічний доступ до урядової інформації (Wet openbaarheid van bestuur, далі – WOB). Зусилля, спрямовані на забезпечення відкритого урядування, можна розділити на кілька напрямків:</p> <p><i>Підвищення доступності та полегшення повторного використання урядової інформації</i></p> <p>Для участі в урядуванні громадяни повинні мати достатньо інформації в розпорядженні. Вони також потребують доступу до урядової інформації для ефективного моніторингу і викриття можливих зловживань. Значна інформація про роботу уряду тепер доступна через єдиний урядовий портал www.Overheid.nl або через веб-сайти різних урядових інституцій. WOB також дозволяє будь-якому члену громадськості звернутися до урядового органу для отримання інформації стосовно його діяльності. У 1980 році Нідерланди стали однією з перших країн у світі, що передбачила на законодавчому рівні можливість доступу громадськості до урядової інформації. З 2000 року багато інших країн прийняли подібні закони. Водночас, порівняно з законодавством інших країн, нідерландський WOB став практичною основою для доступу громадськості до урядової інформації. Слід зазначити, що Нідерланди посідають третє місце у світі (після Швеції та Нової Зеландії) за індексом відкритого урядування у 2011 році – рейтингом, що складається неурядовою організацією World Justice Project. У 2010 році країна займала друге місце поступаючись Швеції та випереджаючи США.</p> <p>Для належного виконання своїх суспільних функцій, уряд виробляє і збирає велику кількість інформації. Доступ до значної частини цієї інформації врегульовується згідно з положеннями WOB. Таким чином, неурядові учасники суспільних відносин можуть також використовувати урядову інформацію для розробки нових продуктів і</p>

послуг. Нідерландський уряд почав активно сприяти повторному використанню публічної інформації в зв'язку з багатьма потенційними вигодами. Це означає, що інші учасники можуть використовувати таку інформацію, підвищити її якість і зробити її доступною і корисною для суспільства.

Багато заходів були здійснені для того, щоб досягти бажаних результатів. У зв'язку з цим, легкий доступ до урядової інформації, зокрема до відкритих даних, без яких-небудь перешкод для використання або повторного використання інформації є ключовим аспектом прозорості і відкритості урядування. Кілька подій в останні кілька років сприяли повторному використанню урядової інформації. Велика частина інформації, підготовленої урядом була зроблена доступною, серед іншого, через банки даних на веб-сайтах, таких як www.Wetten.nl (законодавство), www.Overheid.nl (урядовий портал) і www.Statengeneraaldigitaal.nl (парламенту Нідерландів). Інформація, зібрана урядом, також стає все більш доступною в цифровому вигляді.

У вересні 2011 року міністр внутрішніх справ і у справах королівства започаткував проект Національного порталу відкритої інформації (<http://www.data.overheid.nl>), що включає: індекс посилань на джерела урядової інформації (особливо, що стосується інформації з обмеженим доступом, яка нещодавно була оприлюднена); огляд інноваційних та оригінальних методик застосування даних; новини та довідкову інформацію про відкриті дані; посилання на Інтернет-форуми, де будь-хто може обговорити відкриті дані та можливості їх застосування.

Національний портал відкритої інформації включає наразі понад 250 баз даних, посилання на конкретні сторінки на яких міститься загальнодоступна урядова інформація, повний звід законодавства Нідерландів тощо. Поряд із запуском нідерландського Відкритого порталу, було також оголошено про проведення першого конкурсу національних програм, пов'язаних із використанням відкритої інформації з порталу.

Чесність і ефективність державного управління

Нідерландський уряд проводить активну політику чесності своєї діяльності, основні аспекти якої закріплені в ряді законодавчих актів. Щоб гарантувати, що державні службовці можуть працювати чесно, статутні правила урядових інституцій доповнюються т.зв. Переліком основних стандартів чесності. Зазначений перелік передбачає, що кожен державний орган повинен: у письмовій формі затвердити політику чесності; регулярно перевіряти, які завдання пов'язані із здійсненням частих контактів з конфіденційною інформацією і високим ризиком шахрайства; мати свій власний кодекс поведінки; прийняти правила роботи з конфіденційною інформацією, особливо, щодо комп'ютерної безпеки; перевірити кваліфікацію нових співробітників; заохочувати нових співробітників до чесності у виконанні своїх функцій.

Закон Нідерландів про розкриття інформації щодо доходів, фінансованих державною встановлює максимальну зарплату для вищих посадових осіб державної служби і виборних посадових осіб у державних або напівдержавних органах, за винятком ряду конкретних робочих місць, де зарплата може перевищувати максимальну на фіксовану кількість відсотків. Органи держави повинні опублікувати розміри зарплат в своїх річних фінансових звітах, а також передавати цю інформацію в електронному вигляді до Міністерства внутрішніх справ та у справах королівства.

У 2009 році урядом Нідерландів розроблено Кодекс ефективного публічного адміністрування. Цей кодекс включає в себе основні принципи державного управління в демократичній країні, заснований на верховенстві закону. Він передбачає, наприклад, що органи державного сектора повинні бути відкриті і працювати чесно, подавати хороший приклад і діяти відповідним чином у своїх контактах з громадськістю. Кодекс є неофіційним інструментом, що апелює до почуття відповідальності посадових осіб та їх і бажання сумлінно виконувати свої обов'язки в галузі державного управління. Кодекс пропонує державним службовцям самостійно оцінювати свої дії і стежити за тим, щоб стандарти чесності і ефективності державного управління знаходили своє вираження у їх повсякденній практиці.

Поліпшення надання послуг

Уряд Нідерландів активно працює над покращенням надання державних послуг. Скрізь, де можливо, послуги робляться більш простими, ефективними і надаються більш оперативно. Різні програми, які були розпочаті в останні роки спрямовані на поліпшення надання послуг у електронному вигляді, спрощення бюрократичних процедур, а також на спрощення обміну інформацією між різними органами державної влади. Основною метою, окрім ефективності, є зменшення часу необхідного для надання послуг фізичним та юридичним особам.

Крім того, уряд Нідерландів проводить дуже успішну програму зі зниження адміністративного навантаження на фізичних і юридичних осіб. Програма ще триватиме до кінця 2014 року, але вже на сьогодні відчутні вагомні наслідки її впровадження. Головним інструментом цієї програми є модель розрахунку часу, який фізичні і юридичні особи повинні витратити на певну урядову процедуру. Ця модель може дати міністерствам можливість скоротити адміністративне навантаження чинного законодавства на кілька відсотків, а також демонструє фізичним та юридичним особам наслідки прийняття змін до чинного законодавства.

Поліпшення якості надання послуг для фізичних і юридичних осіб є основною метою Національної програми реалізації послуг E-Government (I-NUP). I-NUP є програмою, що включає у себе пріоритетні функції діяльності муніципалітетів, провінцій і центрального уряду, і складається з 18 цифрових компонентів, які в сукупності утворюють базову інфраструктуру електронного уряду. Ці основні послуги були відібрані головним чином тому, що вони являють собою мінімум, необхідний для ефективної електронної зв'язку між урядом і громадськістю. I-NUP не тільки стосується цих 18 компонентів, але і спрямована на підвищення ступеня контролю над процесом їх здійснення

Зв'язок з урядом на особистісному рівні

Зв'язок з урядом на особистісному рівні є успішним, новаторським зусиллям, що було започатковано в останні кілька років і спрямоване на неофіційне вирішення проблем, представлених думок, скарг та заперечень. Незабаром після отримання заяви, скарги або заперечення, державний службовець повинен зв'язатися з людиною, яка звернулася до державного органу (зазвичай по телефону), щоб обговорити ситуацію і віднайти найкращий спосіб вирішення питання чи проблеми. Такий підхід часто сприяє уникненню судових позовів за участю фізичних або юридичних осіб і держави. Що стосується *протидії корупції* то слід зазначити, що Королівство Нідерланди традиційно відноситься до групи країни з найнижчим рівнем сприйняття корупції у світі. Відповідно, питання боротьби з корупцією не врегульовано окремими законодавчими актами, а вирішується на рівні керівних принципів, підходів до працевлаштування, створення умов праці тощо.

Уряд Нідерландів приділяє підвищену увагу заходам, що спрямовані на припинення і попередження корупції в державному апараті, особливо в судових органах. У країні створена ефективна система нагляду за діяльністю державних службовців та представників судової влади, важливу роль в якій відіграє інститут добровільних інформаторів, що повідомляють в правоохоронні органи про відомі їм випадки підкупу посадових осіб.

Згідно з місцевим законодавством встановлені суворі санкції у відношенні осіб, що займаються підкупом суддів. Особа, що дає хабар або пропонує судді будь-які послуги з метою здійснення впливу на хід розгляду справи, піддається тюремному ув'язненню на строк до 6 років, або суттєвому грошовому штрафу. Ці ж дії, спрямовані на лобіювання конкретного рішення у кримінальній справі, караються позбавленням волі на строк до 9 років. Особи, які отримали хабара, відсторонюються від своїх обов'язків без права подальшої роботи в судових органах або перебування на державній службі, а також переслідуються в кримінальному порядку.

Система боротьби з корупцією у Нідерландах включає, зокрема, такі ключові процедурні і інституційні заходи:

- постійна звітність і гласність у питаннях виявлення корупції та обговорення наслідків – покарань за корупційні дії. Щорічно міністр внутрішніх справ

Королівства Нідерланди представляє доповідь парламенту про виявлені факти корупції і вжиті заходи щодо покарання осіб, замішаних у корупції;

- розробка системи моніторингу можливих точок виникнення корупційних дій у державних і громадських організаціях, і суворого контролю за діяльністю осіб, які перебувають у цих точках;
- створення системи прав і обов'язків посадових осіб із зазначенням їх відповідальності за порушення посадової етики, включаючи корупцію. Ця система визначає також правила поведінки щодо виправлення допущених порушень;
- основною мірою покарання за корупційне діяння є заборона працювати в державних організаціях і втрата всіх соціальних пільг, які надає державна служба, наприклад пенсійного і соціального обслуговування. Шкала покарань включає в себе також штрафи і тимчасове відсторонення від виконання обов'язків;
- у всіх значущих організаціях, зокрема в міністерствах, є служби внутрішньої безпеки, обов'язком яких є реєстрація і виявлення помилок чиновників, їх навмисних чи випадкових порушень чинних правил і відповідних наслідків таких порушень. Державні організації прагнуть заохочувати позитивні дії посадових осіб. Система заохочень спрямована на те, щоб чиновнику було вигідно і в матеріальному, і в моральному планах поводити себе чесно і ефективно;
- організовано систему підбору осіб на посади, небезпечні з точки зору корупції;
- всі матеріали, пов'язані з корупційними діями, якщо вони не зачіпають систему національної безпеки, в обов'язковому порядку стають доступними для громадськості;
- кожен чиновник має право ознайомитися з інформацією, що характеризує його як із позитивного, так і з негативного боку;
- створена спеціальна система навчання чиновників, що роз'яснює, зокрема, політичну, суспільний шкоду корупції і можливі наслідки участі в ній;
- створено систему державної безпеки по боротьбі з корупцією типу спеціальної поліції, що володіє значними повноваженнями з виявлення випадків корупції;
- чиновники всіх рівнів зобов'язані реєструвати відомі їм випадки корупції, і ця інформація по відповідних каналах передається до міністерств внутрішніх справ і юстиції;
- велику роль у боротьбі з корупцією відіграють засоби масової інформації, які оприлюднюють випадки корупції і часто проводять їх незалежні розслідування. У той же час наклепницькі повідомлення призводять до втрати суспільної довіри і репутації відповідних джерел інформації. Тим самим в значній мірі запобігаючи безвідповідальності у підготовці викривальних матеріалів.

ФРН

У контексті питання щодо німецького національного законодавства у сфері взаємодії державних органів з інститутами громадянського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики слід насамперед відзначити відсутність в **ФРН** окремого законодавства, яке б стосувалось та виключно регулювало ці питання.

Водночас в Німеччині на законодавчому рівні закріплена свобода утворення та діяльності спілок/об'єднань (Vereinsfreiheit) – це передбачено першою статтею Закону щодо регулювання публічного права громадських об'єднань (Gesetz zur Regelung des öffentlichen Vereinsrechts (Vereinsgesetz). Спілкою чи об'єднанням, відповідно до букви і духу цього закону, є будь-яке утворення незалежно від його правової форми, у яке добровільно на тривалий час об'єднуються певна більшість фізичних чи юридичних осіб з спільною метою на основі добровільної організації. Слід зауважити, що цим Законом чітко прописано, що політичні партії та фракції Бундестагу чи земельних парламентів (ландтагів) не є спілками/об'єднаннями в змісті наведеного вище визначення. Спілки/об'єднання забороняються лише у тому випадку, якщо відповідним заборонним органом буде встановлено, що їх цілі чи діяльність суперечать карному законодавству чи спрямовані проти конституційного порядку або ж суперечать духу порозуміння між народами. Згаданий вище Закон щодо права громадських об'єднань чинний з 5 серпня 1964 р. У тому разі, якщо

спілка реєструється у відповідному реєстрі суду першої інстанції, до компетенції якого належить вчинення таких дій, тоді спілка набуває статусу юридичної особи (eingetragener Verein, e.V) і вже на таких правах може взаємодіяти з державними органами. Спілки не зобов'язані реєструватись, а крім того право реєстрації мають утворення, які, як правило, нараховують щонайменше сім осіб. Своїм статутним документом спілки значною мірою самостійно визначають свою структуру та організацію (т.зв. автономія спілок/об'єднань). Відповідно фінансові відомства визначають характер спілки (наприклад - неприбутковість чи добродійність) в залежності від цілей добровільного об'єднання.

У ФРН біля 70% громадян віком понад 14 років добровільно та на безоплатній основі залучені у спілки/об'єднання та подібні утворення, причому майже половина з них (36%) на тривалий час перебирають на себе постійні функції та завдання. Згідно з останніми дослідженням, здійсненим за ініціативи Федерального міністерства сім'ї, молоді та спорту, спостерігається стала тенденція збереження високого рівня громадської активності, причому найбільше це характерно для вікової групи понад 55 років. Збільшується також кількість людей, готових до громадської активності, причому головним мотивом готовності до соціальної активності є бажання участі в формуванні суспільства та спільноти разом та у взаємодії з іншими людьми. За останніми даними організаційне ядро громадянського суспільства в Німеччині становили **понад мільйон організацій** різної величини, складу та правової форми: нараховується понад 550 зареєстрованих спілок, причому з них біля 40% цілком своєї діяльності визначили спорт, потім йдуть теми дозвілля (біля 18%), добродійність (біля 14%) та культура (12%). З огляду на те, що свобода утворення спілок/об'єднань (Vereinsfreiheit) не пов'язана з їх реєстрацією, тому, до цифри понад 1 мільйон, за оцінками експертів, слід додати ще принаймні 350-400 тисяч спілок, які не внесені до реєстру. Відтак, формування добровільних спілок в Німеччині є важливою формою прояву соціальної активності та формування соціального капіталу (понад 50% соціально активних осіб проявляють себе в спілках/об'єднаннях).

Щодо активності громадянського суспільства у ФРН, слід відзначити наявність в Німеччині значної кількості Фондів, заснованих, зокрема, відповідно до вимог цивільного права (лише, наприклад, станом на 2004 рік нараховувалось біля 18 000 різноманітних фондів). Головними тематичними напрямками діяльності фондів є такі сфери як мистецтво і культура, спорт, захист довкілля та природи, охорона здоров'я, міжнародне порозуміння та наука і дослідження.

Характерною ознакою німецького суспільства є особлива чутливість до тематики довкілля та охорони природи, що, зрештою, тією чи іншою мірою є притаманним й іншим промислово розвинутим країнам, адже різноманітні екологічні та природоохоронні рухи й ініціативи формувались як реакція людей на індустріальний розвиток. Тому в Німеччині поширеною практикою та важливим інструментом взаємодії громадськості та органів влади є різноманітні екологічні дорадчі органи на усіх рівнях – від муніципального до загально федерального. У цьому контексті зазначимо, що ухвалений у 2011 році пакет законів щодо реформи енергетичного сектору країни, зокрема – Закон про пришвидшену розбудову /електричних/ мереж (Netzausbaubeschleunigungsgesetz) безпосередньо передбачає завчасне залучення громадськості до планування нових ліній передач.

Така практика в Німеччині є поширеною щодо крупних інфраструктурних проектів, а громадськість, в тому разі, якщо до її голосу не дослуховуються, вдається до відповідних акцій: від демонстрацій протесту аж до позовів до суду. Як приклад, можна назвати проект будівництва в Берліні нового аеропорту Берлін-Бранденбург. Його спорудження супроводжувалось вимогами громадськості щодо зміни повітряних трас польотів літаків з метою зменшення шкідливого шумового навантаження на розташовані поблизу домогосподарства. Громадськість через відповідні спілки та об'єднання зверталась з позовами до судових інстанцій. Також організовувалися чисельні акції протесту, що набуло також розголосу в друкованих та електронних ЗМІ. Зараз ситуація з цим проектом дещо ускладнилася, оскільки вже вдруге було перенесено термін введення аеропорту в дію. Цього разу через певні

	<p>технічні недоліки системи пожежної безпеки відповідними дозвільними органами не було дано ліцензії, виникають проблеми щодо подальшого фінансового забезпечення тощо. Водночас недавно відбулися організовані акції протесту проти підвищеного шумового навантаження для жителів прилеглих територій.</p> <p>Як приклад підходу урядових структур країни перебування до питання взаємодії з інститутами громадянського суспільства та залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, можна відзначити оприлюднення Федеральним міністром довкілля, захисту природи та безпеки ядерних реакторів Німеччини П.Альтмайєром програми дій з 10 пунктів щодо політики у сферах реформи енергетики та довкілля. Заслуговує уваги те, що окремим пунктом цієї програми безпосередньо визначено «участь громадськості та прозорість як передумову успішної політики щодо довкілля». Крім того, ще два інші пункти, хоча й не містять прямої згадки про громадськість, передбачають її залучення до вироблення рішень: йдеться про «врегулювання на основі консенсусу питання ядерних відходів» (дискусії тривають вже десятиліття, але до сих пір жоден уряд не вирішив питання пошуку та визначення прийнятної місця для сховища ядерних відходів), а також рішучість «відповідально провести дискусію щодо нетрадиційних родовищ природного газу (сланцевий газ)». Якщо Федеральний уряд готує певний новий закон, то проект цього документа, опрацьований на рівні референтів, проходить, як правило, обговорення (апробацію) із залученням усіх потенційно причетних та зацікавлених як на федеральному, так і земельному рівнях, що тією чи іншою мірою також передбачає врахування думки громадськості.</p>
<p>Португалія</p>	<p>Португалія не приєдналася до ініціативи «Відкритий Уряд», хоча і відповідає встановленим для цього мінімальним критеріям, а саме: прозорістю розподілення державних коштів, вільним доступом до інформації, систематичним оприлюдненням представниками влади декларацій про свої доходи, наявністю в країні громадянських свобод та соціальною активністю населення. Разом з цим, ця ініціатива добре відома в країні і має чимало симпатиків. Питання «відкритого уряду» стало ще у квітні 2010 року (рік її виголошення Президентом США Б.Обамою) темою семінару «Відкритий уряд: нова організаційна, технологічна та соціальна архітектура державного управління», який проводився на одному з найпрестижніших культурологічних майданчиків португальської столиці – в Беленському культурному центрі Агентством з питань адміністративної модернізації (Agencia para a Modernização Administrativa - АМА), створеним португальським урядом у 2007 році для розробки нових сучасних технологій державного управління. Проте, загострення фінансово-економічної кризи в країні та концентрація уваги уряду та суспільства переважно на проблемах економічного характеру і тісній співпраці з міжнародними кредиторами у рамках підписаної у 2011 році програми зовнішньої фінансової допомоги, пригальмували подальший розвиток ініціативи «Відкритий уряд».</p> <p>Загалом, формування у Португалії інституту громадянського суспільства розпочалося відразу після революції 1974 року, яка ознаменувала повалення диктаторського режиму і перехід до демократичної форми державного управління. З того моменту португальське суспільство йде демократичним шляхом розвитку, який, до того ж, став з 1986 року невід’ємним правилом і умовою перебування Португалії у співдружності європейських держав. Еволюція розвитку громадських асоціацій Португалії також тісно пов’язана з історією португальської демократії. Ті, хто за часів диктатури відстоював соціальні і демократичні цінності, об’єднуючи навколо себе прихильників та ризикуючи власною свободою, після 1974 року продовжували цю справу вже на високих державних посадах, втілюючи в життя головні принципи демократії і розуміючи цінність такої невід’ємної її складової як громадянське суспільство.</p> <p>У Португалії нараховується близько 18 тисяч громадських об’єднань та організацій, які діють у різних соціальних сферах. Це - захист прав споживачів та навколишнього середовища, вияв солідарної підтримки, волонтерська діяльність тощо. Роль громадянського суспільства в житті Португалії стає темою наукових конференцій та</p>

семинарів, які проводяться місцевими соціологами і в яких часто беруть участь провідні представники португальської соціально-політичної еліти, включаючи нинішніх та колишніх керівників держави і членів урядів. Ця проблематика є присутньою на державному телебаченні у щоденній публіцистичній телепередачі «Громадянське суспільство», для участі в якій запрошуються авторитетні фахівці з різних соціальних сфер діяльності для обговорення актуальних життєвих тем, зокрема тютюнопаління, розповсюдження вогнепальної зброї, волонтерська діяльність, захист прав споживачів або підприємців, проблеми людей похилого віку та молоді, дозвіл на телефонні прослуховування, свобода преси, корупція, боротьба з бідністю та збереження довкілля. З питань, які набули глобального характеру, португальські громадські організації співпрацюють зі Світовим Банком, який підтримує ці напрями діяльності на національному та громадському рівнях у різних країнах світу.

Законодавча база Португалії з тематики громадянського суспільства налічує понад 10 тисяч різного роду документів, які включають закони, парламентські та урядові декрети, постанови місцевих органів державної та законодавчої влад, рішення верховних адміністративного та юстиції судів країни, регіональних реляційних судів з різного роду питань.

Деякі громадські організації Португалії, діяльність яких спрямована на розвиток суспільства або надання гуманітарної допомоги на національному та міжнародному рівнях, підтримують тісні контакти з урядом країни за умови дотримання встановлених правил державної реєстрації. Такі організації можуть розраховувати на фінансову підтримку уряду на підставі підписаного у 2001 році між МЗС Португалії та «Португальською Платформою» (об'єднує 67 португальських неурядових організацій) Протоколу про співпрацю. У цьому документі держава «визнає зазначені організації складовою частиною громадянського суспільства країни, завдяки їх активному сприянню його розвитку, підвищенню освітнього рівня населення та виявленню готовності до здійснення волонтерських гуманітарних акцій». У відповідності до положень п. 4 Протоколу, МЗС Португалії виділяє даним організаціям щорічні дотації під представлені ними окремі проекти.

Упродовж першої половини поточного року в рамках програми суворой економії бюджетних коштів відбулася ревізія всіх реєстрових організацій та фондів Португалії, з якими співпрацює уряд, з метою зменшення їх кількості, а поряд з цим і фінансових витрат. Про обов'язок держави сприяти розвитку громадянського суспільства йшлося в розділі «Громадянство та солідарність» передвиборчої програми 2011 року правлячої Соціал-демократичної партії Португалії. Головним інструментом досягнення успіхів на цьому напрямі покликана стати національна система юстиції, яка «повинна служити громадянину й бути на сторожі його прав, свобод та гарантій, стати головним інструментом для забезпечення ефективності національної економіки та високої якості соціально-політичного життя в державі». Соціал-демократи заявили про свою налаштованість на здійснення реформ у сфері юстиції «за обов'язкової участі в цьому процесі громадян країни у формі публічних обговорень».

Боротьбі з корупцією та з конфліктами інтересів заради створення «справедливого» суспільства було надане провідне місце у програмі соціал-демократів. Однак поява останнім часом деяких скандальних справ, а саме: підозра щодо участі в корупційних схемах колишнього Міністра оборони – теперішнього Міністра закордонних справ Португалії П.Порташа, журналістські докази незаконного отримання документів про вищу освіту в одному з престижних португальських університетів нинішнім Міністром з парламентських питань М.Релвашем та інші справи або не набули свого розвитку у відповідних судових інстанціях, або були замовчані. Це вплинуло на настрої в португальському суспільстві, даючи підстави для початку накопичення громадянами країни критичної маси недовіри щодо цих чиновників, а через них до уряду в цілому.

Серед громадських рухів Португалії антикорупційного спрямування на сьогодні є помітною діяльністю організації «Прозорість та чесність, громадянське об'єднання»

(Transparência e Integridade, Associação Cívica - TIAC), створеним у 2010 році на базі іншого громадського об'єднання - «Групи з відстоювання етики та справедливості» (Grupo de Reflexão Ética e Justiça - GREJ) португальським осередком глобальної антикорупційної мережі «Transparency International». Діяльність згаданої португальської організації полягає у «поширенні звітів та статистичних даних з корупційної тематики, які дають глибоку та систематизовану інформацію про масштаби корупції на національному та міжнародному рівнях, вказують на методи боротьби з нею». До завдань організації входить також спостереження за обсягами та використанням коштів, що витрачаються різними політичними силами Португалії на свої виборчі кампанії, участь у тематичних наукових семінарах. TIAC бере активну участь у загальноєвропейській антикорупційній ініціативі під проводом Transparency International, суть якої полягає у виявленні слабких та сильних місць в антикорупційних системах європейських країн, підвищення рівня розуміння ризиків від корупції у Європі, створення нових національних та міжнародних партнерських антикорупційних асоціацій, посилення антикорупційних настроїв в кожній з країн Європи, підсилення громадських організацій у боротьбі проти корупції. У Португалії ця робота проводиться спеціально створеною групою під керівництвом професора Інституту соціальних досліджень Лісабонського державного університету – президента TIAC Луїша де Соузи, за фінансової підтримки самого Інституту.

Разом з цим, Transparency International у своєму звіті за вересень 2012 р. зробила висновок про «слабкі досягнення» Португалії у боротьбі з цим соціальним злом. По-іншому бачить ситуацію в країні заступник генерального прокурора Португалії Кандіда Алмейда, яка 2 вересня 2012 р. виступила у пресі із заявою про те, що Португалія не є корупційною країною. На її переконання, сприйняття її країни як корупційної є «перебільшенням», оскільки Португалія вважається європейською країною «з найменшою кількістю корупційних справ, в яких фігурують високопосадовці».

В 2010 році в науковому збірнику Лісабонського Нового університету було опубліковано роботу професора Центру соціальних досліджень цього закладу Педру де Алмейди «Громадянське суспільство і демократія: Португалія у порівняльній перспективі». В ній автор досліджував взаємозв'язок розвитку громадянського суспільства з демократичними процесами в країні за період з 1968 по 2010 роки. Одним з висновків науковця стало те, що ступінь демократизації в Португалії може вимірюватися лише правом і можливостями брати участь у публічних дебатах та диспутах, рівнем самостійності громадських організацій, а також рівнем розвитку парламентаризму в державі, зокрема можливістю контролю парламентом дій виконавчої влади.

Слабким визнає рівень розвитку громадянського суспільства в країні попередній Президент Португалії – соціаліст Жоржи Сампайю. Виступаючи під час минулорічних урочистостей з нагоди річниці португальської революції 25 квітня 1975 року, він із визначав все голосніше чутий ним «лемент» у суспільстві, включаючи молодь, за «сильною рукою». Причину цього колишній президент бачить у слабкості португальської громади через брак культури, знань та освіти у багатьох її представників. Слабке суспільство, відзначав Ж.Сампайю, породжує слабких політиків, як би цього не хотіли люди.

Електронне врядування є сьогодні однією з помітних ознак високого рівня технологічного розвитку системи управління в Португалії, яка вважається одним з лідерів у цій сфері (поряд зі Швецією) серед європейських країн і протягом останніх 14 років здійснює ефективну взаємодію на цьому напрямі, зокрема з Польщею, Угорщиною та Австрією. Португалія налагодила ефективну систему передачі позитивного досвіду таким країнам як Румунія, Сербія та Казахстан. Спрощення системи адміністрування шляхом застосування комп'ютерних технологій стали невід'ємною умовою економічного розвитку Португалії, підтримання рівня конкурентоздатності між підприємствами, а також підвищення рівня життя громадян. Технології електронного врядування сьогодні значно спрощують взаємодію громадян цієї країни з її державними органами, сприяють досягненню прозорих з ними

	<p>відносин, а відтак зміцнюють віру в демократію.</p> <p>Португалія бачить модернізацію системи державного управління як необхідний і важливий інструмент для виходу країни у європейські лідери з виконання Лісабонської Стратегії через успішне втілення в життя ініціативи «2010 – A European Information Society for Growth and Employment» та Плану дій зі зниження адміністративного навантаження в ЄС (the Action Programme for Reducing Administrative Burdens in the European Union). Над виконанням цього завдання працює згадане вище Португальське Агентство з питань адміністративної модернізації (АМА) - державна установа з адміністративною та фінансовою автономією, діяльність якої полягає у виконанні наступних завдань: сприяти опрацюванню стратегії і політики застосування системи електронного врядування та спрощення виконання адміністративних завдань і громадських послуг; проектувати й розробляти мережу пунктів надання різного роду адміністративних та комунальних послуг громадянам і підприємствам; просувати та усучаснювати систему адміністративно-комунальних послуг для задоволення потреб громадян і підприємств; пропагувати на централізованому, регіональному та місцевому рівнях ідею інформаційного суспільства через встановлення інтернет-пунктів та інших електронних систем з наданням, у разі потреби, необхідних консультацій; підтримувати створення пунктів електронного навчання; забезпечувати представлення систем електронної адміністрації на зовні, включаючи встановлення відповідних міжнародних ділових контактів; здійснювати оцінку й супровід проектів, пов'язаних з державним інвестуванням та використанням європейських фондів задля реалізації проектів модернізації електронного управління; проводити аналіз та статистичний облік, стимулювати дослідницьку діяльність і вивчення нових досвідів у сфері електронного врядування; виступати з пропозиціями щодо створення робочих груп з розробки проектів, пов'язаних зі встановленням електронних систем взаємодії між департаментами, міністерствами та регіонами.</p>
<p>Румунія</p>	<p>Взаємодія державних органів Румунії з інститутами громадянського суспільства регламентується Законом № 62/2011 «Про соціальний діалог», Законом № 52/2003 «Про прозорість ухвалення рішень в державному управлінні», Законом № 544/2001 «Про вільний доступ до інформації, що становить інтерес для громадськості», Рішенням Уряду №314/2001 «Про заснування, організацію та функціонування комісій з питань соціального діалогу в рамках міністерств та префектур», а також іншими нормативними актами. Закон був схвалений відповідно до вимог Європейського Союзу з метою підвищення ролі громадянського суспільства у реалізації державної політики. Документ, серед іншого, передбачає обов'язкове консультування державних органів з соціальними партнерами щодо законодавчих ініціатив соціально-економічного характеру, з інших питань, що перебувають у центрі уваги інститутів громадянського суспільства.</p> <p>27 жовтня 2011 р. Уряд Румунії ухвалив рішення про створення Тристоронньої національної ради соціального діалогу (ТНРСД), як загальнонаціонального консультативного механізму з соціальними партнерами. Рада складається представників уряду (не нижче рівня державного секретаря), керівників профспілкових конфедерацій, представника Національного банку Румунії та представників громадянського суспільства.</p> <p>Основними завданнями ТНРСД є: обговорення та аналіз проектів програм і стратегій, що розробляються на урядовому рівні; розробка та сприяння впровадженню стратегій, програм, методологій та стандартів в галузі соціального діалогу; вирішення на основі тристороннього діалогу проблем соціального та економічного походження; обговорення та укладення соціальних угод та пактів, а також інших домовленостей на національному рівні та моніторинг за їх імплементацією, тощо.</p> <p>Один з фундаментальних принципів взаємовідносин державних органів з громадянами та інститутами громадянського суспільства є вільний доступ до інформації суспільного інтересу. Відповідні відносини регламентуються в Румунії Законом «Про вільний доступ до інформації, що становить інтерес для</p>

громадськості». Другий розділ закону визначає процедури участі громадян та неурядових організацій у процесі розробки нормативних актів та процесу прийняття рішень.

Документ передбачає, що в ході розробки нормативних актів органи державної влади Румунії повинні розміщувати на власних Інтернет-сайтах або інформаційних стендах, розташованих в місцях загального доступу, а також ЗМІ інформацію про проекти згаданих нормативних актів. Крім того, відповідна інформація може надаватися на запити громадян та інститутів громадянського суспільства. Зауваження та пропозиції щодо нормативних актів, представлених на громадське обговорення, приймаються впродовж 10 днів з часу їх оприлюднення. Інститути громадянського суспільства можуть звертатися до органів державної влади, однак лише в письмовій формі, з ініціативою щодо організації громадського обговорення нормативних актів. Відповідні обговорення мають організовуватися впродовж перших десяти днів з часу оприлюднення проекту нормативного акту. Закон передбачає можливість участі зацікавлених громадян та представників інститутів громадянського суспільства у засіданнях органів державної влади, однак лише за певних умов, зокрема: оприлюднення органами державної влади, щонайменше за три дні до початку засідання, на власних Інтернет сайтах та інформаційних стендах загального доступу інформації про його зміст; інформування інститутів громадянського суспільства про питання, що порушуватимуться під час засідання і можуть становити для них інтерес; участь зацікавлених осіб можлива також за обставин наявності в залі засідань вільних місць. Особа, яка головує на засіданні може надавати слово присутнім громадянам та представникам інститутів громадянського суспільства задля висловлення точки зору щодо питань порядку денного. Однак, відповідні судження можуть мати лише консультативний характер.

Значна увага роботі з громадянським суспільством приділяється в Адміністрації Президента Румунії. Відповідну діяльність координує управління громадянських проблем Департаменту з питань зв'язків з органами державної влади та громадянським суспільством. Одним з основних завдань управління визначено забезпечення вільного доступу громадян та інститутів громадянського суспільства до інформації, що становить інтерес для громадськості, відповідно до Закону № 544/2001.

Більш предметно відбувається співробітництво між окремо взятими урядовими структурами Румунії з інститутами громадянського суспільства. Зокрема, Міністерство юстиції Румунії активно взаємодіє з інститутами громадянського суспільства в питаннях боротьби з корупцією та подолання феномену бюрократії в сфері юстиції. Соціальними партнерами Міністерства є неурядові організації, зокрема: Центр юридичних ресурсів, Асоціація «За демократію», Альянс за європейську юстицію в Румунії, Ділова громадськість Румунії, Агентство з моніторингу преси, Румунська академічна асоціація, Асоціація суддів Румунії, Союз адвокатів Румунії та Союз нотаріусів Румунії.

Окремою формою взаємодії Міністерства юстиції Румунії з громадянським суспільством є Комісія з питань соціального діалогу (складається з представників Міністерства та профспілкових організацій). Діяльність Комісії регламентується Рішенням Уряду №314/2001 «Про заснування, організацію та функціонування комісій з питань соціального діалогу в рамках міністерства та префектур».

Останнім часом мають місце спроби румунських урядових структур залучити неурядові громадські організації до забезпечення електронного урядування. Зокрема, 31 січня 2012 р. Міністерство комунікацій та інформаційного суспільства уклало протокол про співробітництво з ініціативною групою Цифрового альянсу для Румунії (ЦАР), який складається з 14 неурядових організацій та комерційних компаній. Протокол передбачає, що ЦАР підтримуватиме ініціативи з приєднання Румунії до європейського цифрового урядування відповідно до пріоритетів Цифрового агентства для Європи 2020. Проведена робота дозволяє констатувати, що в Румунії, на відміну від розвинених країн ЄС, **роль громадянського суспільства** в питаннях впливу на політичні та економічні рішення, а також рішення, що становлять інтерес для

	<p>громадськості, є незначною. У цілому румунські інститути громадянського суспільства беруть участь у публічних обговореннях найбільш важливих законопроектів соціально-економічного змісту, проте лише в окремих випадках до їх зауважень та пропозицій прислуховуються установи, відповідальні за ухвалення остаточних рішень.</p>
<p>Словаччина</p>	<p>Словацька Республіка приєдналася до Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд” у вересні 2011 р. (на запрошення Президен-та США Б.Обами) у м. Нью-Йорк – у рамках участі словацької делегації у 66-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН. 2 березня 2011 р. Кабінет створив посаду Уповноваженого Уряду СР з питань громадянського суспільства, призначивши на неї відомого словацького громадського активіста, одного з лідерів т.зв. „Нижньої революції” 1989 р. Ф.Вагача. Новий Уряд СР, очолюваний Р.Фіцом, що прийшов до влади за результатами виборів у березні 2012 р., не став міняти змістовне наповнення інституту Уповноваженого Уряду СР з питань громадянського суспільства ані персональне заповнення цієї посади, корегуванню були піддані лише окремі непринципові положення Статуту Уповноваженого з питань громадянського суспільства. Згідно з цим Статутом, Уповноважений Уряду СР з питань громадянського суспільства підпорядковується Голові Уряду СР, відповідає за діяльність перед Урядом СР та є дорадчим органом Уряду, який призначає та відкликає Уповноваженого за поданням Віце-прем’єр-міністра, Міністра внутрішніх справ. Для забезпечення діяльності Уповноваженого в структурі Адміністрації Уряду СР створено очолюване Уповноваженим Управління, яке фінансується за рахунок державного бюджету Словацької Республіки.</p> <p>До головних завдань діяльності Уповноваженого відноситься: забезпечення та координація створення <u>Концепції довготривалого розвитку громадянського суспільства в Словацькій Республіці на 2012-2020 рр.</u>, яка має бути зосереджена на зміцненні положення громадян СР по відношенню до держави, її органів та підтримку діяльності громадян у напрямку збільшення їх участі й впливу на процеси з будівництва державної політики; забезпечення та координація підготовки <u>Середньострокової стратегії збільшення громадянської активності та розвитку неурядового неприбуткового сектору в Словацькій Республіці на 2012-2016 рр.</u>, яка має бути зосереджена на опрацюванні фінансового забезпечення громадянського суспільства, трансформації дотаційних програм щодо суб’єктів громадянського суспільства та вирішенні законодавчих питань функціонування громадянського суспільства; забезпечення та координація імплементації <u>Плану дій з виконання Концепції розвитку громадянського суспільства на 2012-2013 рр.</u>; <u>Плану дій з виконання Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд” на 2012-2013 рр.</u>; підготовки інших ініціатив та стратегій з підтримки діяльності громадян, їх участі й впливу на процеси державної політики; забезпечення та координація умов функціонування громадянського суспільства з наголосом на активну участь громадян та неурядових організацій у моніторингу поточного використання фондів Європейського Союзу та планування їх використання за участі суб’єктів громадянського суспільства в СР; підтримку діяльності неурядових організацій посередництвом окремих міністерств та відомств; вдосконалення існуючих механізмів фінансової підтримки державою неурядових організацій.</p> <p><i>Концепція розвитку громадянського суспільства на 2012-2020 рр.</i></p> <p>Концепція розвитку громадянського суспільства в СР на 2012-2020 рр. та План дій з її виконання на 2012-2013 рр. були схвалені Урядом СР 22 лютого 2012 р. Незважаючи на схвалення документів ще попереднім урядовим кабінетом СР на чолі з І.Радічовою, новий урядовий кабінет на чолі з Р.Фіцом повністю ототожнив себе з цілями та завданнями Концепції розвитку громадянського суспільства в СР на 2012-2020 р.р. та без зайвих вагань приступив до реалізації Плану дій з її виконання. У частині „Вступ” Концепції розвитку громадянського суспільства в СР подаються теоретичні основи громадянського суспільства, викладається сучасний стан розвитку громадянського суспільства в Словаччині та стан співпраці держави з неурядовим сектором, позитивні та негативні тенденції суспільних процесів в СР. У частині</p>

„Стратегічні цілі розвитку громадянського суспільства” Концепції розвитку громадянського суспільства в СР викладаються ключові аспекти участі неурядового сектору у державній політиці та визначаються сфери співпраці неурядових організацій та держави, обґрунтовується підтримка державою активних громадян та реалізації політики відкритого уряду, обґрунтовується підтримка громадської дискусії з принципових питань розвитку суспільства, викладаються заходи з імплементації і контролю за реалізацією заходів Концепції розвитку громадянського суспільства в СР. Зокрема, на особливу увагу у згаданій вище частині Концепції розвитку громадянського суспільства в СР заслуговують такі її розділи, як доводи на користь участі неурядового сектору у державній політиці, форми та участі неурядових організацій у державній політиці, „плюси” та „мінуси” участі неурядових організацій у державній політиці, стратегічні цілі забезпечення участі неурядових організацій у державній політиці, пріоритетні заходи забезпечення участі неурядових організацій у державній політиці (на національному та регіональному рівнях); доводи на користь підтримки державою активних громадян та реалізації політики відкритого уряду, стратегічні цілі підтримки державою активних громадян та реалізації політики відкритого уряду, пріоритетні заходи підтримки державою активних громадян та реалізації політики відкритого уряду; доводи на користь підтримки громадської дискусії з принципових питань розвитку суспільства, форми громадської дискусії з принципових питань розвитку суспільства, стратегічні цілі підтримки громадської дискусії з принципових питань розвитку суспільства, пріоритетні заходи підтримки громадської дискусії з принципових питань розвитку суспільства.

Складовою частиною документу є **„План дій з виконання Концепції розвитку громадянського суспільства в СР на 2012-2013 рр.”**.

На виконання цього Плану:

1) Міністри Уряду СР мають підготувати Позицію (Декларацію) щодо змістовних/тематичних сфер та форм участі неурядового сектору у виконанні завдань відповідного міністерства (зокрема, у підготовці законів та підзаконних актів, підготовці стратегічних і концептуальних документів, оцінці діяльності міністерства і виконання ним зобов'язань за міжнародними договорами і національними програмами, визначенні пріоритетів і механізмів дотаційної політики міністерства, програмуванні/плануванні і моніторингу/імплементації фондів розвитку, розвитку способів і форм комунікації держави та неурядового сектору, здійсненні досліджень та проектів міністерства).

2) Уряд СР має схвалити на підставі декларацій (позицій) міністерств Меморандум про порозуміння, в якому будуть визначені основи і принципи співпраці держави та неурядового сектору та на підставі якого буде створено сталу платформу для діалогу між державою та громадянським суспільством, для підтримки громадської дискусії з принципових питань розвитку суспільства, для підтримки активних громадян і реалізації політики відкритого уряду та для зміцнення громадянського капіталу.

3) Міністри Уряду СР мають здійснити Оцінку прозорості, ефективності та впливу функціонування дотаційних програм відповідних міністерств, учасниками яких є неурядові організації, у випадку необхідності – внести зміни та доповнення.

4) Міністри Уряду СР мають визначити одну сферу державної політики, над пропозиціями щодо зміни та імплементації якої відповідні міністерства будуть здійснювати співробітництво з неурядовими організаціями.

5) Міністри Уряду СР мають забезпечити інформування неурядових організацій та співпрацю з ними у питанні програмування, моніторингу та оцінки використання фондів Європейського Союзу, а також фінансів т.зв. „Норвезького фінансового механізму”, „Швейцарського фінансового механізму”, Європейського сільськогосподарського фонду, Європейського фонду риболовного господарства та інших фондів.

6) Міністри Уряду СР мають створити простір для виникнення т.зв. програм зі зниженим порогом, які уможливають виділення грантів малим і починаючим неурядовим організаціям, неформальним або нереєстрованим громадянським ініціативам.

7) Міністр внутрішніх справ СР має підготувати та імплементувати Програму підтримки волонтерства та волонтерських центрів в СР.

8) Міністр фінансів СР має забезпечити продовження фінансування неурядових організацій посередництвом т.зв. механізму податкової асигнації з боку фізичних осіб та юридичних осіб.

План дій з виконання в СР Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”

Зважаючи на приєднання Словацької Республіки у вересні 2011 р. до Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”, на засіданні 22 лютого 2012 р. Уряд схвалив План дій з виконання в Словаччині Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд” (згідно із взятими словацькою стороною на себе зобов’язаннями, передав до 9 квітня 2012 р. документ на розгляд Керівної комісії Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”, а також представив документ на Щорічній конференції Ініціативи 16-18 квітня 2012 р. у Бразилії.

У Плані докладно висвітлюються кроки словацької влади, здійснені протягом 2011-2012 рр. у рамках приєднання до Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”:

1) Було створено та запущено з 1 січня 2011 р. Центральний реєстр договорів – відтепер всі договори, укладені міністерствами, іншими центральними державними органами та інституціями, а також підпорядкованими ним організаціями підлягають оприлюдненню – шляхом внесення згаданих договорів до Центрального реєстру договорів, відкритого для вільного доступу на веб-сторінці Уряду СР (при цьому, згідно із змінами, внесеними до відповідних законодавчих актів, згадані договори не вважаються чинними, поки вони не є внесеними до Центрального реєстру договорів).

2) З 1 травня 2011 р. в Словаччині почала функціонувати Антикорупційна телефонна лінія Уряду СР, за якою громадяни СР можуть заявити про свої підозри або подати скаргу у зв’язку з корупційними діями у будь-якій сфері державної політики.

3) 10 серпня 2011 р. було ухвалено Стратегічний план боротьби проти корупції в СР, яким визначено і охарактеризовано сфери державної політики, де найчастіше спостерігаються випадки корупції, покладено відповідні завдання на конкретні державні органи та інституції.

4) Окремим важливим елементом боротьби проти корупції в СР та, відповідно, виконання Стратегічного плану боротьби проти корупції в СР, було створення Міжвідомчої робочої групи експертів у сфері боротьби проти корупції.

5) Запровадження нових форм тендерної політики держави – публічного (I етап) та вузького (II етап) змагання, проведення електронних аукціонів тощо.

6) Започаткування оприлюднення судових рішень, публічний механізм обрання суддів, запровадження системи оцінювання суддів, забезпечення інформування громадськості про діяльність Судової ради СР й інші заходи у рамках реформування судової системи Словаччини.

7) Започаткування оприлюднення прокурорських рішень, публічний механізм обрання прокурорів й інші заходи у рамках реформування прокуратури Словаччини.

8) Вдосконалення (у частині оприлюднення інформації) системи надання державних дотацій та системи розподілу фондів Європейського Союзу в СР.

9) Запровадження механізму оприлюднення дипломних, дисертаційних та інших наукових робіт з метою мінімізації плагіату та інших зловживань в системі науки та освіти (у т.ч. – пов’язаних з надання наукових звань та ступенів).

Що стосується заходів на перспективу 2 років (2012-2013 рр.), то План дій з виконання в Словаччині Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд” містить таке:

Розділ „Відкрита інформація” передбачає здійснення таких заходів:

- Створення веб-порталу відкритої інформації, за основу якого мають бути взяті вже існуючі інформаційні бази даних Уряду СР – Центральний реєстр договорів СР, Торговельний реєстр СР, Реєстр законодавства СР тощо.

- Створення веб-порталу використання фондів ЄС, який має містити весь комплекс інформації щодо використання в Словаччині єврофондів, т.зв. „Норвезького фінансового механізму”, „Швейцарського фінансового механізму”, Європейського сільськогосподарського фонду, Європейського фонду риболовства та інших фондів.

Розділ „Уряд відкритий для діалогу” передбачає здійснення таких заходів:

- Забезпечення діалогу із залученням всіх зацікавлених суб'єктів суспільства щодо політики держави у 4 провідних сферах – діалогу щодо Стратегії надання соціальних служб, діалогу щодо Національної стратегії захисту природи, діалогу щодо Державної стратегії захисту та підтримки прав людини, діалогу щодо Правил участі громадськості у законотворчому процесі.

- Запровадження т.зв. „Електронного групового звернення”, згідно з яким Уряд СР буде зобов'язана займатися будь-яким зверненням (петицією) громадян СР, якщо протягом 30 днів буде зібрано електронним шляхом 15 000 підписів.

Розділ „Прозорий уряд” передбачає здійснення таких заходів:

- Створення Робочої групи з імплементації Плану дій з виконання в Словаччині Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”, до складу якої мають увійти представники всіх міністерств, всіх словацьких країв, а також представники Співдружності міст і сіл Словаччини та Союзу міст Словаччини.

- Створення Ради Уряду СР з питань прозорості та відкритої влади з метою здійснення постійного діалогу держави з громадянським суспільством.

- Запровадження т.зв. „Барометру відкритості” з метою оцінювання рівня відкритості виконавчих органів влади, а також рівня якості інформації, яку оприлюднюватимуть міністерства та відомства СР на вед-порталі відкритої інформації.

- Ведення політики щодо „Сигналів про корупцію” з метою захисту та допомоги громадянам СР, які повідомили/просигналізували про випадки корупції.

Інститут Ради Уряду СР з питань прозорості та відкритої влади

22 лютого 2012 р. Урядом СР було прийнято статут Ради Уряду СР з питань прозорості та відкритої влади (щоправда, сама згадана Рада так і не була створена – зважаючи на проведення в Словаччині у березні 2012 р. дострокових парламентських виборів та відсуненням Урядом СР на чолі з Р.Фіцом проблематики створення Ради Уряду СР з питань прозорості та відкритої влади на задній план).

Згадана Рада є експертним, дорадчим, координаційним та консультативним органом Уряду СР.

Діяльність Ради спрямована на дотримання державою заходів у сфері прозорості, боротьби проти корупції та забезпечення відкритої влади. Зокрема, Рада:

1) здійснює заходи у рамках внутрішньодержавного виконання міжнародних зобов'язань Словаччини у сфері прозорості та відкритої влади – перш за все зобов'язань, що впливають з підписаних словацькою стороною міжнародних договорів;

2) забезпечує координацію політики та діяльності окремих міністерств у сфері прозорості та відкритої влади;

3) співпрацює у сфері прозорості та відкритої влади з міністерствами та іншими центральними державними органами, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями, науковими та академічними інституціями тощо;

4) подає Уряду СР законопроекти, які стосуються концепції і політики держави у сфері прозорості та відкритої влади – як ініціативно, так й на виконання доручень;

5) здійснює оцінку законів та інших нормативно-правових актів, які стосують-ся сфери прозорості та відкритої влади – формою постанови;

6) видає позиції з актуальних питань сфери прозорості та відкритої влади.

Головою Ради є Прем'єр-міністр СР, його заступниками є Віце-прем'єр-міністр СР, Міністр внутрішніх справ СР, Міністр юстиції СР, Уповноважений Уряду СР з питань громадянського суспільства та представник громадянського суспільства.

Членами Ради є державні секретарі (по одному) від всіх міністерств Уряду СР, уповноважені Уряду СР, представники Співдружності міст та сіл Словаччини, Союзу міст Словаччини, країв СР, Омбудсман, 5 визначних осіб у сфері прозорості та відкритої влади, члени Палати неурядових організацій при Уряді СР.

Для забезпечення діяльності Ради в структурі Адміністрації Уряду СР створено відповідний Секретаріат Ради, який фінансується за рахунок державного бюджету СР.

Інститут Ради Уряду СР з питань неурядових організацій

Фактично замість Ради Уряду СР з питань прозорості та відкритої влади, створеним

за результатами дострокових виборів у березні 2012 р. Урядом СР, очолюваним Р.Фіцом, було створено Раду Уряду СР з питань неурядових організацій – 1 серпня 2012 р. на черговому засіданні Уряду СР було затверджено її статут.

Згадана Рада є постійно діючим експертним, дорадчим, координаційним та консультативним органом Уряду СР. Діяльність Ради спрямована на розвиток громадянського суспільства та неурядового сектору в Словаччині – зокрема, на створення слухного середовища для їх існування та функціонування. Зокрема, Рада:

- 1) забезпечує координацію політики та діяльності окремих міністерств у сфері розвитку громадянського суспільства та неурядового сектору;
- 2) співпрацює у сфері розвитку громадянського суспільства та неурядового сектору з міністерствами та іншими центральними державними органами, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями, науковими та академічними інституціями тощо;
- 3) подає Уряду СР законопроекти, які стосуються концепції і політики держави у сфері розвитку громадянського суспільства та неурядового сектору – як ініціативно, так й на виконання доручень;
- 4) здійснює оцінку проектів та звітів щодо імплементації Планів дій з виконання Концепції розвитку громадянського суспільства та Ініціативи „Відкритий Уряд”, подає проекти щодо актуалізації згаданих документів;
- 5) здійснює оцінку законів та інших нормативно-правових актів, які стосуються сфери розвитку громадянського суспільства та неурядового сектору;
- 6) видає позиції з актуальних питань сфери розвитку громадянського суспільства та неурядового сектору.

Головою Ради є Віце-прем'єр-міністр СР – Міністр внутрішніх справ СР, його заступниками є державні секретарі міністерств фінансів та зовнішніх справ, Уповноважений Уряду СР з питань громадянського суспільства та Голова Палати неурядових організацій при Уряді СР.

Рада складається з 2 палат – державної та недержавної.

Членами першої (державної) палати Ради є державні секретарі (по одному) від всіх міністерств Уряду СР, уповноважені Уряду СР, представники Співдружності міст та сіл Словаччини, Союзу міст Словаччини, країв СР.

Членами другої (недержавної) палати Ради є представники більше ніж 20 союзів та асоціацій, що об'єднують різноманітні неурядові організації СР..

Для забезпечення діяльності Ради в структурі Адміністрації Уряду СР створено відповідний Секретаріат Ради, який фінансується за рахунок державного бюджету СР.

Електронне врядування

Питання створення було однією з принципових вимог приєднання Словаччини до Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”.

Згадане питання активно опрацьовувалось в СР протягом останніх років, враховуючи відповідні вимоги законодавства ЄС та директиви Європейської Комісії щодо впровадження електронних систем в державах-членах ЄС. При цьому розвиток зазначеної системи є аналогічним до інших країн-сусідів, членів ЄС (насамперед, Австрії та Чеської Республіки).

Реалізація послуг системи eGovernment на практиці в СР є надзвичайно складним і тривалим процесом, що вимагає здійснення як поточних заходів, так і планування їх у довгостроковій перспективі. Цей процес вимагає також стратегічного та концептуального підходу у всіх областях, що входять до сфери системи eGovernment. Стратегія електронного уряду Словацької Республіки є найважливішим документом, що визначає стратегічні цілі eGovernment та регламентує конкретні кроки в напрямку модернізації системи державного управління та оцифрування послуг.

Міністерство фінансів СР, як відповідальний орган в системі влади СР за впровадження електронних систем (в т.ч. й eGovernment), разом із уповноваженим Уряду СР з питань інформаційного суспільства, в лютому 2008 р. підготувало проект зазначеної Стратегії відповідно до Закону СР про інформаційні системи у сфері державного управління. Відповідно, Стратегія eGovernment була схвалена

Постановою Уряду №131/2008 від 27 лютого 2008 року.

Національна концепція eGovernment є наступним важливим документом після стратегії eGovernment (була затверджена Урядом СР в травні 2008 р.). Національна концепція встановлює архітектури комплексних інформаційних систем в галузі державного управління та визначає стандарти для їх створення, з метою забезпечення їх сумісності та їх незалежність від інших технологічних платформ.

Ці документи також служать в якості основи для визначення сфер та змісту техніко-економічних обґрунтувань, що підготовлені в рамках першої осі пріоритетів Оперативної програми інформатизації суспільства відповідно до законодавства СР.

Крім того, в жовтні 2009 р. було також розроблено та затверджено Стратегію інформатизації суспільства на період 2009-2013 років, якою одним з пріоритетних напрямів якраз і визначено розвиток eGovernment.

У Словаччині успішно функціонує електронний „Центральний портал публічного адміністрування” (ЦППА), що розрахований на широку громадськість і виконує низку функцій (<http://portal.gov.sk>). Концепція ЦППА регулюється такими основними принципами: організація інформації і послуг залежно від життєвих обставин та ситуацій. Дана концепція дозволяє отримати доступ до необхідних інформаційних ресурсів та електронних послуг в структурованому вигляді за фактичними потребами. Структурування змісту є одним з ключових переваг ЦППА по відношенню до розподілених ресурсів на відповідних інших різних веб-сайтах Словаччини; поширення інформації відповідно до типу особи, зокрема контакти з органами державного управління, місцевого самоврядування та інших суб'єктами державного управління. Крім того, тут розміщено інформацію щодо функцій, які виконує той чи інший конкретний орган стосовно громадянина/підприємця/іноземця або певної громади. Існує можливість визначити конкретний вид діяльності, після «відкриття» якої можна знайти конкретний орган, що забезпечує даний вид діяльності для окремого громадянина або громади..

ЦППА за структурою розділений на дві великі секції (для громадян та для підприємців), в яких і міститься відповідна структурована інформація (життєві ситуації, порядок денний та плани, служби). Також постійно оновлюються розділи „Законодавство” (де оприлюднюються всі нові законодавчі акти відповідно до чинного порядку їх доведення до відома громадськості), „Новини” (де надається найбільш важливі новини у галузі публічної діяльності та подається актуалізована інформація щодо діяльності органів державного управління) та „Терміни” (де хронологічно відображаються терміни дій).

При Уряді СР функціонує Уповноважений Уряду СР з інформаційного суспільства (веб-сторінка: <http://informatizacia.gov.sk>). Вирішення практичних питань у сфері запровадження системи eGovernment забезпечує Міністерство фінансів СР.

Крім того, наразі в установах СР вже діє система он-лайн-комунікації в рамках забезпечення системи eGovernment, зокрема: всередині інституцій органів влади (G2E – інституція та її співробітники); між органами влади (G2G - міністерство та міністерство); між органами влади та громадянином (G2C – уряд та громадянин); між органами влади та підприємництвом (G2B – уряд та бізнес); між органами влади та органами самоврядування (G2A – уряд та місцеві/крайові адміністрації).

З точки зору **врахування словацького досвіду з упровадження Ініціативи „Партнерство „Відкритий Уряд”**, на увагу заслуговує низка кроків словацької сторони у рамках імплементації Ініціативи – як вже здійснених, так і перспективних (зокрема, створення Центрального реєстру договорів, створення веб-порталу відкритої інформації, створення веб-порталу використання фондів ЄС, запровадження „Електронного групового звернення”, запровадження „Барометру відкритості”, ведення політики захисту „Сигналізуючих про корупцію” запровадження системи електронного врядування). Інституційне наповнення членства Словаччини в Ініціативі „Партнерство „Відкритий Уряд” – зокрема, створення Ради Уряду СР з питань неурядових організацій (Ради Уряду СР з питань прозорості та відкритої влади), створення посади Уповноваженого Уряду СР з питань громадянського суспільства тощо. Разом з тим, концептуальне наповнення членства

	<p>Словаччини в Ініціативі „Партнерство „Відкритий Уряд”, містить цілу низку важких для сприйняття, наповнених загальними ідеями та фразами, заполітизованими документами (стратегіями, концепціями, положеннями тощо) та схожими на них за своїм характером Планами дій з їх виконання.</p> <p>При оцінці успішності членства Словаччини в Ініціативі „Партнерство „Відкритий Уряд” слід враховувати політичний аспект – прихід на заміну Уряду СР на чолі з І.Радічовою (за якої Словаччина стала членом згаданої Ініціативи) нового Уряду на чолі з Р.Фіцом (який не має зацікавленості акцентувати увагу на позитивних аспектах цієї Ініціативи взагалі та членства в ній Словаччини зокрема).</p>
<p>Словенія</p>	<p>Зазначена проблематика у Республіці Словенія (РС) пов’язана з функціонуванням спеціального державного порталу РС «E-Uprava» (www.e-uprava.gov.si). Портал функціонує на підставі Закону РС про загальну адміністративну процедуру, його основним менеджером є Міністерство з питань державного управління.</p> <p>Робота «E-Uprava» базується на принципі застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з метою забезпечення доступу до усіх державних послуг кінцевих користувачів через інтернет або мобільний телефон. Портал надає послуги фізичним та юридичним особам, які можуть отримати інформацію, подавати заявки, документи з питань, що охоплюють усі стадії життя та розвитку особи (від реєстрації народження до оформлення пенсії).</p> <p>Крім словенської, портал також функціонує англійською мовою та мовами національних меншин (італійська і угорська). Через зазначений портал громадяни мають доступ до усієї публічної інформації, реєстрів та баз даних (земельні книги, земельний кадастр, діловий реєстр тощо). Існує можливість надсилання з використанням порталу запитів, заяв, пов’язаних з оформленням документів, можливою є оплата відповідних зборів електронним шляхом.</p> <p>Портал дозволяє окремій особі зареєструватись у розділі «Моя і-управа» та таким чином користуватись усіма послугами, пов’язаними з особистими даними, здійснювати контроль за проходженням документів, отримувати підтвердження про сплату зборів тощо. Окремий підрозділ порталу «E-Демокрасія» дозволяє громадянам брати активну участь у розробці словенського законодавства, оскільки одним із завдань «E-Uprava» є, у тому числі, сприяння розвитку демократичного суспільства, інтерактивному обміну думками та пропозиціями. Громадяни, неурядові організації та інші установи можуть вносити свої пропозиції через портал щодо розробки тих чи інших нормативно-правових актів, надсилати відповідні запити депутатам парламенту, Президенту, Прем’єр-міністру РС, іншим органам державної влади, деяким органам місцевого самоврядування.</p> <p>Через портал також може надсилатися інформація від громадян чи неурядових організацій щодо фактів корупції. Згідно з Законом РС про запобігання корупції, питання боротьби з корупцією належать до компетенції окремого словенського державного органу - Комісії з питань запобігання корупції (КЗП).</p> <p>До повноважень КЗП належить підготовка проектів документів щодо запобігання корупції, які подаються на затвердження уряду РС. КЗП забезпечує реалізацію нормативних актів про запобігання корупції в РС; бере участь у підготовці законодавчих актів у сфері боротьби з корупцією; співпрацює з подібними органами інших країн у сфері боротьби з корупцією; забезпечує інформування компетентних органів РС щодо положень міжнародного законодавства у сфері боротьби з корупцією; надає допомогу науковим організаціям, засобам масової інформації та іншим неурядовим організаціям в їхній діяльності у сфері боротьби з корупцією; бере участь у розробці та реалізації кодексу поведінки працівників державного сектору; організовує у РС семінари, круглі столи з питань запобігання корупції, у яких можуть брати участь як заінтересовані неурядові організації, так і окремі громадяни.</p>
<p>США</p>	<p>США у реалізації цілей ПВУ спираються на затверджений в 2011 році Президентом Б.Обамою національний план дій. Одним з принципів «Відкритого уряду» є розширення можливостей участі громадськості в державному управлінні. У цьому</p>

зв'язку запрацював розділ «We the People» («Ми, народ») веб-сайту Білого дому, на якому кожна людина може розмістити петицію щодо вирішення конкретного питання або підтримати вже існуючу вимогу (<https://petitions.whitehouse.gov>). Петиції стосуються широкого кола питань: фінансування медичних досліджень, змін до законодавчих актів, зовнішньополітичних акцій, оголошення певних дат національним святом, скасування податків тощо.

Якщо петицію протягом 30 днів підпишуть 25 тис. осіб, вона буде розглянута Адміністрацією і, в разі потреби, направлена на опрацювання федеральними або місцевими агенціями. Прибічники пропозиції електронною поштою отримають повідомлення про результати розгляду, також відповідь за підписом конкретного виконавця публікується на сайті.

Програмний код веб-сайту є відкритим і готовий для передачі зацікавленим державам. Окрім цього, незабаром запрацює веб-сайт мережі «ExpertNet» для обміну думками між державними органами з громадськістю, експертами у конкретних сферах, неурядовими організаціями. Від звичайних обговорень або громадських слухань мережу відрізнятиме участь фахівців з вузькоспеціалізованих питань та членів професійних асоціацій.

Громадське обговорення проектів нормативно-правових актів на федеральному і місцевому рівнях можливе завдяки веб-сайту www.regulations.gov. Зареєстровані користувачі можуть залишити коментарі, завантажити документ зі своїми змінами до проекту. Налагоджена система повідомлень на електронну пошту про зміни до обраних документів і нові надходження до бази нормативно-правових актів.

На увагу заслуговують також ініціативи із заохочення і захисту інформаторів, які викривають злочини в державному апараті – зловживання повноваженнями, розкрадання коштів, корупцію тощо. Адміністрація виступає за удосконалення федерального законодавства, яке зберігає за інформаторами-чиновниками їх права в контексті трудового договору, збереження пенсії, заробітної плати, відшкодування судових витрат тощо.

Досвід американської сторони може бути використаний у контексті реалізації Плану дій з впровадження в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд».

Слід відзначити, що розбудова «відкритого уряду» передбачає, окрім прийняття суто адміністративних рішень, створення, в першу чергу, прозорого середовища функціонування державних органів, можливостей впливу громадськості на прийняття рішень ними, а також відповідальність кожного чиновника перед суспільством.

Угорщина

На законодавчому рівні взаємодія державних органів **Угорщини** з інститутами громадянського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики регулюється Законом 1997 р. «Про цивільні організації», Законом 2003 р. «Про національні цивільні підпрограми». Також, Урядом Угорщини у 2003 році прийнята Цивільна стратегія.

Наразі в Угорщині взаємодія між інститутами громадянського суспільства та урядом відбувається у різних сферах та проходить в різних формах. Координатором взаємодії між інститутами громадянського суспільства та Урядом Угорщини виступає **Департамент громадського діалогу та цивільних зв'язків Міністерства людських ресурсів** Угорщини. Структурно Департамент входить до Державного секретаріату з питань національних меншин, релігії та цивільних зв'язків. Основними завданнями даного Департаменту є наступні: сприяння взаємодії інститутів громадянського суспільства; у підготовці та прийнятті рішень місцевим самоврядуванням; у виконанні цих рішень; у розвитку відносин зі сферою бізнесу; надання професійних порад з юридичних та громадських питань; фінансових, бухгалтерських та аудиторських питань; підготовки тендерних заяв; інформаційно-технологічних питань; інформування; ведення спеціальної документації інститутів громадянського суспільства; забезпечення підтримки зв'язків з регіональними громадянськими інституціями.

В Угорщині функціонує цивільна організація, метою якої є сприяння взаємодії

	<p>громадянського суспільства з Урядом Угорщини. Цією організацією є створений у 1993 році громадський неприбутковий Фонд «Інформаційний та освітній центр». Фонд розробляє спеціальні програми, які сприяють залученню інститутів громадянського суспільства до прийняття урядових рішень.</p> <p>Розвитку інститутів громадянського суспільства сприяє мережа спеціальних центрів, які надають професійне та інфраструктурне сприяння інститутам громадянського суспільства.</p> <p>Що стосується питання електронного урядування, необхідно зазначити, що угорські фахівці інформаційних систем відзначають, що інформаційно-комунікаційні системи (ІКС) є сферою, яка в останній час дуже стрімко розвивається. З огляду на це, система державного управління та адміністрації теж повинна здійснювати заходи, спрямовані на розвиток і вдосконалення електронних систем державного управління (ЕСДУ). ЕСДУ Угорщини мають характер закритої корпоративної мережі. По суті, ця мережа виконує функції обслуговування потреб і діяльності тільки державного адміністративного апарату, не виконуючи функцій загальнодержавного управління. Чинні інструкції, які регламентують діяльність ЕСДУ Угорщини, роблять основний наголос на збереженні цілісності та обмеження доступу до державної інформації. Шлях її реалізації – ізоляція від інших ІКС країни.</p> <p>Відповідно до стандартів, визначених вимогами ЄС для держав Шенгенської зони, в Угорщині налагоджена робота телекомунікаційної інформаційної мережі, об'єднаної за принципом <i>NCB (National Computer Board)</i>. Ця мережа створена за кошти ЄС і повноцінно функціонує з 2008 року. Вона об'єднує структури Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ (всі управління, відділи поліції і прикордонної поліції), спеціальних служб Угорщини та дає змогу здійснювати швидкий обмін інформацією в режимі <i>on-line</i>. <i>NCB</i> Угорщини, окрім правоохоронних органів, пов'язана також з мережами цивільних органів управління, системи охорони здоров'я, тощо.</p> <p>В Угорщині ведуться роботи з перенесення в кібернетичну площину таких процесів: електронна система обліку здійснення оподаткування; електронна система актів і свідоцтв громадського стану (народження, шлюб, смерть, тощо); реєстрація та електронний облік видачі документів громадянам (посвідчень, свідоцтв, актів); реєстрація транспортних засобів та водійських прав; електронна система транспортної інфраструктури; поліцейські реєстри. До нормативно правових документів, які регулюють дану сферу, належать: Стратегія національної безпеки; Суспільна інформаційна стратегія; Національна стратегія безпеки інформаційних мереж та інформації; Стратегія громадського адміністрування електронної сфери Угорщини.</p>
Фінляндія	<p>Фінляндія бере участь у глобальній ініціативі Open Government Partnership (OGP), проголошеної під час Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2011р. За 2012 рік Фінляндії вдалося здійснити практичні кроки з реалізації цієї ініціативи.</p> <p>Зокрема був прийнятий «Закон про ініціативу громадян», який після внесення відповідних поправок до Конституції, набрав чинності у березні 2012 року. За новим законом кожен громадянин Фінляндії виборчого віку має право законотворчої ініціативи. Тобто, кожен громадянин може внести на розгляд парламенту пропозиції започаткувати розробку законопроекту, або подати до парламенту вже розроблений законопроект в цілому, якщо на підтримку його ініціативи буде зібрано не менше 50 000 підписів.</p> <p><u>Процедура подання громадянської ініціативи до парламенту:</u> Зміст громадянської ініціативи повинен відповідати вимогам, передбаченим «Законом про ініціативу громадян», а саме: ініціатива повинна включати в себе законопроект або пропозицію розпочати розробку закону та підстав для такої пропозиції; повинна мати назву, що описує його зміст; бути датована і різнобічні питання не повинні бути включені в одну ініціативу; стосуватися питання, для вирішення якого може бути прийнятий закон. Заяви про підтримку ініціативи з підписами можуть бути зібрані в електронному або паперовому вигляді. Міністерство юстиції Фінляндії відповідає за</p>

створення онлайнної системи для збору заяв про підтримку. З цією метою також можуть бути створені системи на основі самоврядування, але вони підлягають сертифікації Фінським уповноваженим органом з регулювання зв'язку (FICORA). Заяви про підтримку зібрані в паперовій формі мають відповідати конкретній формі. Заяви про підтримку повинні бути зібрані протягом шести місяців з дати ініціативи. Збір заяв повинен відповідати вимогам Закону про особисті дані. Після того, як підписи зібрані, заяви передаються до Центру реєстрації населення для проходження сертифікації на предмет дійсності підписів. Центр видає підтверджуючий сертифікат про наявність достатньої кількості підписів для передачі ініціативи до парламенту. Протягом шести місяців з дати отримання сертифікату законопроект чи ініціатива має бути передана до парламенту і парламент зобов'язаний їх розглянути.

Так як реальна імплементація закону потребувала часу, зокрема Міністерством юстиції Фінляндії досі ще не створена зазначена в законі електронна система збору заяв на підтримку ініціатив, група добровольців з числа простих громадян створили **неприбуткову незалежну організацію «Відкрите міністерство»**, метою якого є спроба надати громадянам дієвий інструмент для реалізації їхніх законотворчих прав. Ініціативна група розробила веб-сайт, де громадяни мають можливість висловити свої ідеї щодо покращення законодавства, волонтери оформлюють ці ідеї у вигляді законопроектів у відповідності з вимогами «Закону про ініціативу громадян», збирають підписи і проходять всю процедуру, зазначену в Законі. В організації «Відкрите Міністерство» вже зареєстровано тисячі людей, хоча рішення щодо сертифікації електронного підпису буде оголошено Фінською агенцією з регулювання зв'язку (FICORA) лише на початку жовтня 2012 р. На сайті представлено близько 300 пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

З метою полегшення набуття досвіду громадян з управління новими законотворчими механізмами, показати їх дієвість і дати можливість швидше освоїтися з нововведеннями, для початку було обране питання, яке потребувало внесення змін лише до одного закону. Питання стосувалося відміни податку на утримання домашніх собак, прийнятого в більшості муніципалітетів, але який, на думку громадян, є недоцільним, так як суми від збору податку не покривають витрати на підтримку мережі з обліку тварин. В рамках ініціативи Open Government Partnership при Міністерстві фінансів ФР створено робочу групу щодо розробки плану дій з метою розширення можливостей громадян брати участь у діяльності урядових установ. Остаточний проект програми буде завершено у березні 2013 року.

Високий рівень розвитку інформаційного суспільства у Фінляндії дозволяє розширювати **можливості електронного урядування**, охоплюючи нові сфери взаємодії громадян, організацій та публічного сектору. У 2011 році фінська електронна система KATSO/Tunnistus.fi виборола приз як краще рішення в сфері електронного урядування на Європейській конференції з ідентифікації в Німеччині. Система KATSO /Tunnistus.fi надає громадянам і організаціям можливість безпечної і надійної взаємодії з державними та муніципальними органами, об'єднуючи в собі електронні ресурси з надання послуг і бази даних органів соціального страхування, пенсійного обслуговування, митних і податкових органів, Міністерства закордонних справ Міністерства зайнятості та економіки, Агенції з питань комунікацій та зв'язку та мерії м. Гельсінкі, загалом, на сьогоднішній день KATSO вміщує в себе 28 окремих е-сервісів. Об'єднана система містить прозорий канал перевірки автентичності цифрових посвідчень та безпечної передачі інформації, тому користувач може переміститися з однієї служби в іншу без необхідності реєструватись або авторизуватись знову. Іншим прикладом успішного електронного урядування є електронна мережа WILMA, яка впроваджена в усіх загальноосвітніх школах м.Гельсінкі. Починаючи з 4 класу, взаємодія між учнем, батьками і вчителем, шкільною адміністрацією здійснюється шляхом обміну інформацією на персональній сторінці учня в мережі.

У Фінляндії **немає спеціальних програм по боротьбі з корупцією**. Беручи до уваги, що визначення економічних злочинів охоплює також корупцію, у цьому сенсі може вважатися, що програма боротьби з економічною злочинністю та сірою економікою

	<p>прийнята фінським урядом на початку 1996 року охоплює проблему корупції також. Крім того, Фінляндія ратифікувала низку міжнародних документів щодо боротьби з корупцією, зокрема, Конвенцію ЄС з питань корупції, Спільні дії ЄС по боротьбі з корупцією в приватному секторі, Конвенцію РЄ про кримінальну відповідальність щодо корупції, Конвенція про цивільну відповідальність щодо корупції і Конвенція ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб в міжнародних ділових операціях.</p>
<p>Франція</p>	<p>Прийняття на саміті у Люксембурзі Європейської стратегії зайнятості (SEE) у грудні 1997 року підштовхнуло Францію визначити політику взаємодії державних органів з громадянським суспільством та зайнятості пріоритетними напрямками розвитку соціальної політики. Ця стратегія стала поворотним моментом в принципах боротьби з безробіттям. Основним принципом стало надання безробітним можливостей для працевлаштування в обмін на їх зобов'язання оновлювати і покращувати свою компетенцію.</p> <p>Для французької системи, стандартна форма зайнятості є основним способом адаптації, причому робота проводиться всередині громадянських організацій, діяльність яких регулюється державними органами. Французькі «об'єднання кварталу» є індикатором високого розвитку громадянського суспільства, оскільки створюються за ініціативою громадян, що проживають на відповідній території. Зазначена структура виконує функцію адаптації безробітних шляхом надання пропозицій нестандартних форм зайнятості та соціального супроводу. Такий інститут створений при службі зайнятості, яка координує його роботу і служить орієнтиром для безробітних.</p> <p>У Франції працює система «учнівства» при підприємствах, у майстернях-ательє, де безробітних навчають потрібним професіям. «Міський план працевлаштування» враховує всі інститути, що діють на певній території, розподіляє компетенцію і виробляє норми спільної роботи, що мають єдину соціально-економічну характеристику з безробіттям, концентрує певні групи населення. Цей поділ не пов'язаний з територіальним поділом по районах, але допомагає виявити проблемні зони міста і максимально наблизити до населення заходи, що вживаються. В даному випадку роль районних центрів зайнятості не зменшується, а набуває більш чіткого і визначеного характеру. Вони можуть реєструвати безробітних, які проживають на території району і направляти їх в спеціальне управління, діяльність якого поширюється на територію «басейну зайнятості». У зв'язку з труднощами в створенні нових інститутів, а також з тим, що один «басейн зайнятості» може охоплювати територію декількох районів, то управління басейном створюється при одному з районних центрів. Для покращення координації дій у сфері адаптації безробітних з боку державних органів пропонується нова модель стратегічного планування політики зайнятості, застосовуваної до певної території. Йдеться про місцеву програму дій зі сприяння зайнятості на території певного «басейну зайнятості», яка дозволить розробити і профінансувати конкретні заходи з урахуванням специфіки території, показників безробіття та працевлаштування.</p> <p>Директиви Євросоюзу сприяють у Франції розвитку понять придатності до працевлаштування, рівності можливостей, а нова тенденція політики зайнятості для незахищених верств полягає у можливості адаптуватися, а не у наданні конкретного робочого місця. У Франції розробляють нові підходи до вирішення проблем кожної особи, яка зіштовхнулася з відсутністю роботи. Французька політика в цій сфері ґрунтується на положенні про те, що безробітний, що втратив зв'язки з суспільством і можливість працювати, потребує в періоді адаптації як до трудових обов'язків, так і до соціального оточення. З цією метою у Франції був розроблений спеціальний механізм професійної та соціальної адаптації безробітних, основну роль в якому грає система державних та недержавних інститутів. Мета інститутів - дати людям, що відчувають великі складнощі робочі місця в спеціальних структурах, що функціонують за всіма правилами ринкової економіки, які пропонують їм навчання і професійну зайнятість, а також персональну соціальну допомогу та підтримку.</p>

Такими структурами стали підприємства для адаптації, асоціації-посередники, майданчики для адаптації, підприємства тимчасового працевлаштування та об'єднання кварталу. Вони відмінні по структурі, за формами роботи і по функціях. Шляхом переходу з однієї структури в іншу вибудовується лінійний маршрут адаптації безробітного, набуваються втрачені навички та кваліфікації, виробляється звичка до режиму дня і роботи, до спілкування з оточуючими. Це сприяє подальшому успішному працевлаштуванню на класичному робочому місці. Важливу роль в реалізації механізму відіграють центральні та територіальні органи влади і місцеві інститути, децентралізована адміністрація департаменту Генеральна Рада та Національне агентство з працевлаштування. Координація дій учасників механізму здійснюється через місцеві плани працевлаштування, розроблювальні для кожної території.

Аналіз механізму взаємодії державних органів з громадянським суспільством, адаптації безробітних у Франції показав, що ідея про необхідність такої взаємодії та адаптації безробітних є правильними і можуть розглядатися як новий поштовх у роботі з соціально незахищеними групами населення. Форми і методи роботи, які використовуються при реалізації механізму, є інноваційними, ретельно розроблені, відповідають завданням і цілям механізму, тому визнані ефективними. Статистичні дані про вихід до класичного працевлаштування спочатку підтверджували ефективність цього механізму, але його подальший розвиток поставив перед французьким урядом нові завдання і проблеми. В ході аналізу виявлено, що механізм адаптації безробітних у Франції надто ускладнений, недостатньо відпрацьована система розподілу повноважень. Недостатня координація дій призводить іноді до розпорошення фінансових і людських ресурсів. Принцип найбільшої наближеності до жителів території і дроблення державних програм є позитивними факторами, але заважають проводити більш чітку державну політику.

Використання програм адаптації сприяє вдосконаленню політики шляхом визначення необхідних процедур і основних сум дотацій, побудови схеми пріоритетних зон, об'єднуючи фінансування органів центральної і територіальної влади в департаменті. При цьому вибудовується більш чітка система взаємодії державних інститутів та інститутів громадянського суспільства. З цієї причини сучасна соціальна політика Франції передбачає взаємодію державних і недержавних інститутів, вдосконалену координацію їх спільної діяльності через стратегічний План соціальної об'єднаності. Для ефективної співпраці та визначення скоординованих дій визначені законодавчі норми, які дозволяють взаємодіяти державним органам з громадськістю та поєднує всі механізми боротьби з бідністю.

У Франції поширені нестандартні форми зайнятості як спосіб адаптації безробітних до світу праці (близько 40% зайняті на роботах тимчасового характеру). У Французькій Республіці низький рівень кваліфікації або невідповідність кваліфікації безробітних пропонованим вакансіям не є проблемою. Як відомо, для залучення громадянського сектора необхідний достатній рівень розвитку громадянської свідомості у населення. У Франції під час зародження механізму адаптації стояли саме безробітні та соціальні працівники. Тобто, ініціатива виходила знизу, базуючись на громадянському усвідомленні того, що категорії населення більшою мірою відторгнені від світу праці і нормальних соціальних відносин, а існуючі методи роботи не вирішують проблеми.

Державні інститути усіх рівнів, володіють повноваженнями координації та контролю, а також фінансовими і матеріальними ресурсами, інститутами громадянського суспільства, що пропонують ініціативне, ефективне і оперативне вирішення поставлених завдань. Взаємодія може здійснюватися шляхом чіткого розподілу повноважень між інститутами, із збереженням функцій контролю, координації та фінансування, і передачі деяких функцій реалізації політики зайнятості та адаптації безробітних інститутам громадянського суспільства.

Швеція

У Швеції розвиток відносин між владою та громадянським суспільством має довгу історію. У 1931 році під час придушення маніфестації за права трудящих у місті Одален у Північній Швеції військовими було застрелено 5 профспілкових активістів. Ця подія мала наслідком усвідомлення потреби залагодження 20-річного конфлікту між профспілками та організаціями підприємців, в результаті чого була укладена угода між сторонами протистояння за активного сприяння уряду країни. Досягнуте порозуміння в подальшому стало важливим фактором соціального, економічного та політичного розвитку країни. Нині діяльність громадянського суспільства у Швеції розглядається як сукупність ініціатив об'єднань громадян на добровільній основі – асоціацій, фондів, кооперативів та інших організацій, спрямованих на покращення різних аспектів життя суспільства в цілому та реалізацію інтересів окремих груп і громадян у співробітництві з державою та бізнесом. Основними сферами цієї діяльності є соціальна економіка, некомерційний сектор, неурядові та неприбуткові організації.

Громадська активність у Швеції є також необхідною умовою для успішної роботи державних та бізнесових структур, функціонування економіки та соціальних інститутів. Зараз у країні налічується близько **200 тисяч громадських об'єднань**, в роботі яких беруть участь **48 відсотків громадян**. Декілька років тому почалась дискусія стосовно того, чи є потреба в укладенні формальної угоди між урядом та громадянським суспільством. Першим кроком у цьому напрямку стала угода, підписана у 2008 році урядом, опозицією і громадськими організаціями, а також Шведською асоціацією органів місцевого та регіонального самоврядування. Крім того, була створена тристороння координуюча група з представників уряду, органів місцевого самоврядування та організацій громадянського суспільства з метою стимулювання укладення подібних угод на місцевому рівні.

Прикладом успішної співпраці уряду та представників громадськості може служити діяльність створеної у листопаді 2011 року **Комісії щодо майбутнього Швеції на чолі з прем'єр-міністром**. До її складу входять лідери партій урядової коаліції та 9 авторитетних представників суспільства з різних соціальних прошарків та професійних галузей. Комісія покликана визначити та проаналізувати майбутні виклики для суспільства у період до 2020 та 2050 років. Комісія, крім регулярних зустрічей на різні теми, проводить семінари та публічні зібрання з метою створення можливостей для активного діалогу в ході обговорення суспільних проблем, висловлення пропозицій у найширшому діапазоні. Кожен громадянин може надіслати свої пропозиції на веб-сайт цього органу, взяти участь у дискусії. 4 липня 2012 р. Комісією було організовано день семінарів у рамках т. зв. політичного тижня у парку Альмедален (м. Вісбі на острові Готланд), де традиційно зустрічаються раз на рік представники політичних, бізнесових кіл, профспілок, неурядових організацій, органів ЗМІ Швеції. Усі семінари транслювались на веб-сайті уряду, користувачі Інтернету могли слідкувати за їх перебігом та ставити запитання.

Громадськість бере участь у розробці національних планів дій з тих чи інших питань. Так, національний план дій уряду з реалізації резолюції Ради Безпеки ООН №1325 (2000) з питань участі жінок у забезпеченні миру та безпеки розроблявся спеціальною урядовою робочою групою за участю урядових відомств, неурядових організацій, організацій громадянського суспільства, дослідницьких інститутів, фондів та інших громадських структур. З метою імплементації плану двічі на рік зазначена група проводить консультації з організаціями громадянського суспільства, що діють у сфері прав жінок, конфліктології та питань безпеки, для опрацювання коректив у виконанні плану дій уряду. Важливу роль відграють консультаційні механізми з громадськістю у питаннях регулювання міжетнічних відносин. З метою співпраці з громадськими організаціями ромів – однієї з найбільш проблемних етнічних меншин в країні, у жовтні 2002 року було створено Раду з питань ромів як дорадчий орган уряду. Більшість її членів – роми, до складу ради входять представники Національної інтеграційної служби, Офісу омбудсмена проти етнічної дискримінації та Асоціації органів місцевої влади. Рада є відповідальною за підготовку пропозицій щодо покращення становища цієї національної меншини та

захисту її мови, використання трудових ресурсів ромів, сприяння гендерній рівності у середовищі ромів тощо.

У Швеції вживаються заходи з метою **розвитку електронного урядування**, що базується на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях, охоплює різні рівні влади та місцевого самоврядування, елементи інфраструктури й забезпечує єдине інформаційне середовище та електронний документообіг для взаємодії між органами управління державою, організаціями громадянського суспільства, суб'єктами комерційної діяльності та окремими громадянами. У 1997 році було впроваджено проект урядового електронного порталу, у 1998 році уряд розробив законопроект «Центральна урядова адміністрація на службі громадян», де інформаційно-комунікаційні технології розглядались як найважливіший інструмент для вдосконалення сфери державних послуг. У 2000 році було презентовано урядовий проект «Інформаційне суспільство для всіх», яким передбачалось створення в урядових структурах цілодобової щоденної інформаційної служби, ставилась мета перетворення Швеції на одного з лідерів інформаційного суспільства. Тоді ж було утворено «Суспільний е-Форум», раду по співробітництву між урядовими агенціями з метою розвитку електронного урядування. У 2005 році почав запроваджуватись урядовий «План дій із зменшення адміністративного навантаження на підприємства», який передбачав реалізацію 291 заходу 8 міністерствами та 46 урядовими агенціями. Зараз виконуються подальші плани щодо покращення роботи урядових агенцій у зазначеній сфері відповідно до національної стратегії електронного урядування на 2009 – 2014 роки. За результатами опублікованого у березні 2012 року дослідження ООН **Швеція посідає 7 місце у рейтингу розвитку електронного урядування серед 193 країн.**

Що стосується **боротьби з корупцією** в країні, то провідна роль тут належить засобам масової інформації. Наприклад, за результатами гучних розслідувань преси у серпні 2012 року стосовно нецільових витрат державних коштів у низці управлінських структур – від Агенції економічного та регіонального розвитку до Служби безпеки Швеції, було активізовано перевірки у всіх урядових відомствах, окремих з їх керівників звільнено. Міністр фінансових ринків П.Норман вітав той факт, що ЗМІ роблять свою роботу, викриваючи фінансові зловживання, і розцінив це як позитивний прецедент.